

ЮГОЗАПАДЕН УНИВЕРСИТЕТ „НЕОФИТ РИЛСКИ“ – БЛАГОЕВГРАД

ФИЛОСОФСКИ ФАКУЛТЕТ

КАТЕДРА ПСИХОЛОГИЯ

А В Т О Р Е Ф Е Р А Т

на дисертационен труд

**ПСИХИЧЕН ДИСТРЕС И ПРОФЕСИОНАЛЕН БЪРНАУТ
ПРИ УЧИТЕЛИ В НАЧАЛЕН И ГОРЕН КУРС НА ОБУЧЕНИЕ**

за присъждане на образователната и научна степен „Доктор“

Област на висшето образование: 3. Социални, икономически и правни науки

Професионално направление: 3.2. Психология

Докторска програма: Педагогическа и възрастова психология

Докторант: PETROS IOANNIS MICHOGLOU

Научен ръководител: assoc. prof. TEODOR GERGOV, PhD

БЛАГОЕВГРАД, 2026

ОБЩА ХАРАКТЕРИСТИКА НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

1. Актуалност на изследването

През последните десетилетия проблемът за психичното здраве на учителите се утвърждава като стратегически значим както в научен, така и в обществен план. Училището функционира в условията на ускорени социални промени, институционални реформи, дигитализация, повишени очаквания от страна на обществото и усложнена социална динамика в класната стая. В този контекст професията на учителя се характеризира с високи емоционални, когнитивни и организационни изисквания, които създават предпоставки за развитие на психологически дистрес и професионално прегаряне.

Международните изследвания последователно идентифицират учителите като рискова професионална група по отношение на хроничен стрес, емоционално изтощение и намалена професионална ангажираност. Данните показват връзка между прегарянето и намеренията за напускане на професията, понижената мотивация, отсъствията по болест и влошеното качество на преподаване. В условията на пандемия и последвалите организационни трансформации тези тенденции се засилват.

Психологическият дистрес се разглежда като неспецифичен, но функционално значим емоционален и когнитивен дискомфорт, който не винаги достига клиничен праг, но оказва осезаемо въздействие върху професионалната ефективност и качеството на живот. Професионалното прегаряне, от своя страна, представлява резултат от хроничен дисбаланс между работните изисквания и наличните ресурси, проявяващ се чрез емоционално изтощение, деперсонализация и редуцирано чувство за лична ефективност.

В гръцкия образователен контекст проблемът придобива допълнителна значимост поради специфични социално-икономически и институционални фактори – ограничени ресурси, административен натиск, структурни реформи и повишени обществени очаквания към училището. Липсват обаче систематични емпирични изследвания, които едновременно да анализират психологическия дистрес и професионалното прегаряне сред учителите в началното и средното образование в рамките на интегративен теоретичен модел.

Настоящата дисертация отговаря на тази научна празнина чрез прилагането на рамката „Изисквания към работата – ресурси“ (JD-R), която позволява комплексно изследване на връзките между работните изисквания, ресурсите, емоционалното изтощение и психологическия дистрес.

2. Степен на разработеност на проблема

Проблемът за стреса и прегарянето в учителската професия е широко изследван в международен план. Съществуват утвърдени теоретични модели на професионалното прегаряне, както и значителен брой мета-анализи, които очертават неговите предиктори и последствия. Изследванията потвърждават връзката между високите работни изисквания, ограничените ресурси и повишените нива на емоционално изтощение.

Концепцията за психологическия дистрес също е разработена в рамките на здравната и организационната психология, като се акцентира върху разграничението му от клиничните разстройства и върху неговите функционални последици. Въпреки това в образователния контекст често липсва ясно диференциране между стрес, дистрес и прегаряне, което затруднява емпиричния анализ.

В гръцката научна литература са налични отделни изследвания на стреса или прегарянето сред учителите, но отсъства цялостен модел, който да обединява психологическия дистрес, професионалното прегаряне и рамката „Изисквания към работата – ресурси“, както и да изследва медиаторните и модераторните механизми в тези взаимовръзки. Настоящото изследване цели да запълни именно тази празнина.

3. Обект и предмет на изследването

Обект на изследването са учителите в началното и средното образование в Гърция.

Предмет на изследването са проявите и взаимовръзките между психологическия дистрес, професионалното прегаряне, изискванията към работата и ресурсите в образователната среда.

4. Цел и задачи на изследването

Целта на дисертационния труд е да се изследват проявите, взаимовръзките и предикторите на психологическия дистрес и професионалното прегаряне сред учителите в началните и средните училища в Гърция в рамките на модела „Изисквания към работата – ресурси“ (JD-R), като се анализира ролята на емоционалното изтощение като медиатор и социалната подкрепа като модератор.

За постигане на поставената цел са формулирани следните **задачи**:

1. Да се проведе теоретичен преглед и анализ на понятията психологически дистрес, професионално прегаряне, стрес на работното място и прегаряне в образованието.
2. Да се анализират основните фактори (изисквания към работата и ресурси), влияещи върху тези условия.
3. Да се изследват нивата на психологически дистрес и професионално прегаряне сред гръцките учители в начално и средно образование.
4. Да се тества ролята на емоционалното изтощение като медиатор и социалната подкрепа като модератор.

5. Изследователски хипотези

1. По-високите изисквания към работата са положително свързани с по-високи нива на психологически дистрес и професионално прегаряне.
2. Работните ресурси и социалната подкрепа са отрицателно свързани с психологическия дистрес и прегарянето.
3. Емоционалното изтощение медира връзката между изискванията към работата и психологическия дистрес.
4. Социалната подкрепа модерира връзката между изискванията към работата и психологическия дистрес, като отслабва тяхното негативно въздействие.

6. Методология на изследването

Изследването е реализирано в рамките на количествен изследователски дизайн. Методологичната рамка се основава на модела „Изисквания към работата – ресурси“, който позволява анализ на баланса между професионалните изисквания и наличните организационни и личностни ресурси.

Използвани са стандартизирани психометрични инструменти за измерване на психологическия дистрес, професионалното прегаряне, работните изисквания и ресурсите. Данните са обработени чрез съвременни статистически методи, включително корелационен анализ, регресионен анализ, както и модели за медиаторен и модераторен ефект.

7. Теоретично и практическо значение на изследването

Теоретичното значение на изследването се състои в адаптирането и емпиричното тестване на JD-R модела в гръцкия образователен контекст, както и в интегрираното разглеждане на психологическия дистрес и професионалното прегаряне в единна аналитична рамка. Изследването допринася за по-прецизното концептуално разграничаване между стрес, дистрес и прегаряне и за разширяване на познанието относно техните взаимовръзки.

Практическото значение на дисертацията се изразява в идентифицирането на ключови рискови и защитни фактори, свързани с психичното здраве на учителите. Получените резултати могат да послужат като основа за разработване на програми за организационна подкрепа, интервенции за превенция на прегарянето и политики, насочени към подобряване на професионалната устойчивост и благосъстоянието на учителите.

8. Структура и обем на дисертационния труд

Дисертацията е с общ обем 187 страници, от които 167 страници основен текст. Тя включва 54 таблици, 21 фигури, 33 диаграми и 6 схеми. Библиографията съдържа 86 източника на гръцки и английски език. Приложени са четири приложения.

Трудът се състои от въведение, три глави, заключение, литература и приложения. Първата глава представя теоретичен анализ на връзката между психологическия дистрес и професионалното прегаряне в образователните институции. Втората глава описва методологичния дизайн на емпиричното изследване. Третата глава съдържа анализ и интерпретация на резултатите, както и дискусия и очертание на ограниченията и перспективите за бъдещи изследвания.

ТЕОРЕТИЧНА РАМКА НА ИЗСЛЕДВАНЕТО

1.1. Теоретичен контекст на категориите „стрес“ и „психичен дистрес“

Историческото развитие на теорията за стреса е проследено като логична еволюция от физиологични към когнитивни и интегративни биопсихосоциални модели. В различните етапи е изследвано как организъмът реагира на външни предизвикателства, как се адаптира към тях и при какви условия адаптацията преминава в дезадаптация.

Този теоретичен път е особено важен за разграничаването между стрес, еустрес и психологически дистрес.

Анализирана е концепцията на **Клод Бернар** за „вътрешната среда“, която поставя основата на разбирането за организма като саморегулираща се система. Разгледан е приносът на **Уолтър Б. Канън**, който систематизира реакцията „бий се или бягай“ и описва острата мобилизация като координиран адаптационен механизъм.

Развитието на концепцията е продължено чрез анализа на **Ханс Селие** и неговия **Общ адаптационен синдром (GAS)**, който въвежда фазите тревога, съпротива и изтощение, както и разграничението между еустрес и дистрес. Подчертано е, че дистресът представлява състояние на нарушена адаптация при продължително превишаване на ресурсите.

Когнитивната парадигма е разгледана чрез транзакционния модел на **Лазарус и Фолкман**, според който стресът се определя от субективната оценка на ситуацията и наличните ресурси. Систематизирани са процесите на първична и вторична оценка и ролята на стратегиите за справяне.

В теоретичния анализ е направена интеграция на разгледаните модели. Обобщено е, че съвременната перспектива разглежда стреса на различни нива:

- като незабавна физиологична мобилизация (Канън);
- като процес на хронична адаптация и изтощение (Селие);
- като резултат от когнитивна оценка и взаимодействие човек–среда (Лазарус и Фолкман).

Анализирана е връзката между стрес, еустрес и дистрес, като е показано, че дистресът възниква при продължително превишаване на ресурсите и нарушаване на хомеостатичния баланс. Разгледани са физиологичните последици (хронична активация на **HPA** оста, повишен кортизол), както и психологическите прояви (безпомощност, когнитивно претоварване, емоционално изтощение).

Проследената еволюция – от Бернар през Канън и Селие до Лазарус и Фолкман – показва постепенно разширяване на обяснителната рамка на стреса: от биологична регулация към интегративен биопсихосоциален модел.

В обобщение се подчертава, че стресът е универсален адаптационен механизъм; психологическият дистрес възниква при продължителен дисбаланс между изисквания и ресурси; индивидуалната когнитивна оценка определя интензитета на преживяването. Тази рамка поставя основата за разбирането на хроничния професионален стрес.

1.2. Теоретичен контекст на стреса на работното място и синдрома на професионалното прегаряне

В съвременния социално-икономически контекст стресът на работното място е разгледан като централна категория в организационната психология и психологията на здравето. Проучено е как динамиката на трудовите отношения, високите изисквания за ефективност и постоянните структурни промени в организациите създават условия за хронично напрежение, което надхвърля нормалното професионално натоварване (Schaufeli & Taris, 2014).

В този параграф е анализирано развитието на понятието „професионално прегаряне“ като специфичен резултат от хроничен, неефективно управляван

професионален стрес. Стресът на работното място е дефиниран като психологическа и физиологична реакция, възникваща при несъответствие между изискванията на работната среда и ресурсите на индивида (Lazarus & Folkman, 1984). Световната здравна организация (2020) систематизира това разбиране, подчертавайки, че стрес възниква, когато работните изисквания надвишават знанията, уменията и възможностите за справяне.

В този контекст е анализирано как феноменът „професионално прегаряне“ постепенно се утвърждава като специфичен резултат от хроничен, неефективно управляван професионален стрес (Maslach, Schaufeli, & Leiter, 2001).

Разграничена е връзката между стрес и прегаряне: стресът е процес, а прегарянето – резултат от продължителна неуспешна адаптация.

В теоретичния анализ са систематизирани няколко основни модела:

- Биологичен модел и алостатично натоварване;
- Теория за съхраняване на ресурсите (COR) – Hobfoll (1989; 2001);
- Модел „Човек–среда“ (French, Caplan & Harrison, 1982);
- Модел „Усилия–възнаграждения“ (Siegrist, 1996);
- Модел „Изисквания към работата – ресурси“ (JD-R) – Demerouti et al., 2001

В сравнителен анализ на моделите се установява, че моделите не се изключват, а взаимно се допълват. Те описват различни аспекти на един и същ процес – прехода от остър към хроничен професионален стрес и развитието на прегаряне.

Очертан е континуумът на стресовата реакция (Schaufeli & Enzmann, 1998). Проследено е как индивидът преминава от мобилизация, през хронично напрежение, до емоционално и когнитивно изтощение. Подчертано е, че процесът е темпорален и кумулативен.

Систематизирани са многостранните последствия: психологически (тревожност, депресивни симптоми); физиологични (сърдечно-съдови и имунни нарушения); организационни (намалена продуктивност, текучество). Отчетена е и ролята на психосоциалния климат на безопасност (PSC), който чрез организационни политики и подкрепа може да функционира като защитен фактор.

В обобщение, анализът на теоретичните модели показва, че връзката между стреса на работното място и професионалното прегаряне е прогресивна, кумулативна, медирана от ресурси и организационен контекст, модифицирана от индивидуални когнитивни оценки. Прегарянето е резултат от хроничен дисбаланс между изисквания и ресурси, а неговото развитие се обяснява чрез интеграцията на физиологични, психологически и организационни механизми.

Тази интегративна рамка логично води до избора на модела „Изисквания към работата – ресурси“ (JD-R) като методологична основа на емпиричното изследване в дисертационния труд.

1.3. Контекстуален анализ на синдрома на прегаряне в учителската професия

В този параграф е анализирана учителската професия като високорискова среда за развитие на хроничен стрес и прегаряне. Разгледана е многоизмерната роля на учителя – педагогическа, социална и емоционална. Подчертано е значението на „емоционалния

труд“ (Hochschild) и необходимостта от постоянна регулация на емоциите при работа с ученици и родители.

Систематизирани са емпирични данни, показващи връзката между високи изисквания, ограничена подкрепа и емоционално изтощение. Мета-аналитичните изследвания (Koutsimani et al., 2019) показват силна връзка между емоционалното изтощение и симптомите на тревожност и депресия. Изследвания в образователен контекст (Kyriacou, 2001; Skaalvik & Skaalvik, 2017) потвърждават, че високи изисквания, дисциплинарни трудности и липса на подкрепа са свързани с хроничен стрес и прегаряне.

Направено е разграничение между началния и средния етап на образование и е установено, че стресорите варират според образователното ниво:

- в начален етап - Доминират емоционално-интерактивните изисквания – постоянна работа с малки деца, висока отговорност за основни умения, интензивна комуникация с родители. необходима е мултидисциплинарна подготовка и силна емоционална ангажираност. рискът от емоционално изтощение е повишен поради продължителната близост и отговорност.
- в гимназиален етап - доминират академично-продуктивните изисквания – натиск за резултати, изпити, управление на юношеска динамика, дисциплинарни проблеми и отчетност. рискът от цинизъм и деперсонализация е по-изразен.

Макар стресорите да са различни по структура, и в двата етапа се наблюдава висок риск от прегаряне при хроничен дисбаланс между изисквания и ресурси.

В обобщение, контекстуалният анализ показва, че:

- учителската професия съчетава висока социална значимост и високо емоционално натоварване.
- хроничният професионален стрес възниква при дисбаланс между изискванията и ресурсите.
- когнитивната оценка и стратегиите за справяне модерират интензитета на дистреса.
- прегарянето представлява резултат от продължителна ерозия на емоционалните и професионалните ресурси.
- разликите между началния и гимназиалния етап са количествени и структурни, но не променят основния механизъм на изчерпване.

Този анализ обосновава необходимостта от емпирично изследване на връзката между работните изисквания, ресурсите, психологическия дистрес и професионалното прегаряне сред учителите в началното и средното образование.

1.4. Контекстуални фактори и социално-психологически детерминанти на стреса и професионалното прегаряне при учителите в началното и средното образование в гръцката образователна система

В този параграф е анализирана спецификата на учителската професия в рамките на гръцката образователна система, като е поставен акцент върху институционалните, социалните и психологическите фактори, които формират риска от стрес и професионално прегаряне. Както началните учители (δάσκαλοι), така и учителите в

средното образование (καθηγητές) преминават университетска подготовка, включваща академични и педагогически компоненти (Kassotakis & Flouris, 2020). Независимо от нивото на преподаване, ключовите компетенции включват предметна подготовка, педагогическа ефективност, комуникативни умения и способност за работа в културно хетерогенна среда.

Подчертано е, че централизираната структура на управлението ограничава автономността на учителите, което може да повлияе върху усещането за контрол и професионално удовлетворение. Разгледани са различията между началния и гимназиалния етап, както и влиянието на социално-психологически фактори: организационен климат, социална подкрепа, междуличностни конфликти, комуникационни процеси и обществено признание.

Тези фактори са концептуализирани като изисквания и ресурси в рамките на модела JD-R. Анализирано е взаимодействието между специфични стресори, личностни характеристики и професионални последици.

Установено е, че в началния етап емоционалната регулация и емпатията играят централна защитна роля, докато в гимназиалния етап водещи са стратегическото планиране и управлението на времето. При недостатъчни ресурси хроничният стрес може да премине в психологически дистрес и прегаряне.

Спецификата на гръцкия образователен контекст води до диференцирани профили на професионално натоварване в началното и средното образование, което обосновава необходимостта от емпирично изследване, адаптирано към националните особености.

В обобщение към този параграф се подчертава, че психичният дистрес и професионалното прегаряне при учителите в Гърция не могат да бъдат адекватно обяснени единствено чрез универсални психологически модели, а изискват системно и контекстуално тълкуване, което интегрира институционалните характеристики на образователната система и социално обусловената специфика на учителската професия в началния и гимназиалния етап на образование. Именно тази контекстуална перспектива позволява по-прецизно разбиране на механизмите на възникване на бърнаута и очертава по-реалистични възможности за превенция и интервенция.

Ключови за съществува в Първа глава теоретичен анализ са следните акценти:

1. Стресът представлява адаптационен механизъм, а дистресът – състояние на нарушена регулация.
2. Професионалното прегаряне е резултат от продължителен дисбаланс между изисквания и ресурси.
3. Емоционалното изтощение функционира като ключов медиатор в процеса.
4. Социалната подкрепа и организационният климат имат защитна роля.
5. Учителската професия, особено в централизирана образователна система, съчетава структурни и емоционални изисквания, които увеличават риска от хроничен стрес.

Тази теоретична рамка обосновава избора на модела „Изисквания към работата – ресурси“ като методологична основа на емпиричното изследване. В следващата глава се

представят целта, задачите, хипотезите и изследователският дизайн, чрез които теоретичните допускания ще бъдат емпирично проверени.

МЕТОДОЛОГИЯ И ЕМПИРИЧНО ИЗСЛЕДВАНЕ

2.1. Мета-анализи и концептуализация на методологичната рамка на емпиричното изследване

В този параграф е направен систематичен преглед на мета-анализи и емпирични изследвания, които изследват връзката между психологическия дистрес, професионалното прегаряне и професионалния контекст на учителската дейност в началното и средното образование. Този преглед служи като основа за концептуализиране на методологичната рамка на настоящото изследване.

Анализирани са мета-прегледи, които показват, че емоционалното изтощение е силно свързано с неспецифичен психологически дистрес, депресивни симптоми и намалена удовлетвореност от живота (Salmela-Aro et al., 2019; Agyarpong et al., 2022). Подчертано е, че прегарянето и дистресът не функционират изолирано, а взаимно се усилват в рамките на хроничен професионален стрес.

Особено значим е резултатът от лонгитудинални изследвания, които показват феномена „стресова зараза“: по-високите нива на прегаряне при учителите се асоциират с повишени нива на кортизол при учениците (Oberle & Schonert-Reichl, 2016). Това откритие разширява анализа отвъд индивидуалното ниво и обосновава необходимостта от организационни интервенции.

Логическият извод е, че прегарянето представлява ключов медиатор между професионалната среда и по-широките психологически и социални последици.

Сравнителните изследвания в европейски контекст показват, че учителите в по-горните класове по-често съобщават по-високи нива на изтощение и цинизъм (Arvidsson et al., 2016; Tikkanen et al., 2022; Saloviita, 2021). Тези различия се обясняват с по-голям учебен товар, по-голям брой ученици и по-силна специализация. В същото време част от изследванията не откриват стабилни разлики между началното и средното образование, което насочва вниманието към ролята на контекстуални фактори – организационен климат, социално-икономическа среда и дисциплинарни практики (Ribeiro et al., 2021).

Методологическият извод е, че в настоящото изследване трябва да бъдат включени променливи, отразяващи организационния климат и образователния етап, за да се моделират възможните различия.

Въз основа на моделите JD-R, Demand–Control (Karasek) и COR (Hobfoll) е систематизирана рамка на рисковите и защитните фактори:

- Рискови фактори (изисквания) - високо работно натоварване, времеви натиск, дисциплинарни трудности, ролеви конфликти, административни изисквания и емоционален труд са идентифицирани като силни предиктори на прегаряне (Nakanen, Bakker & Schaufeli, 2006; Bakker & Demerouti, 2007).
- Защитни фактори (ресурси) - автономността, социалната подкрепа, лидерската подкрепа, самоефективността и обратната връзка са доказани буфери срещу дистрес и прегаряне (Tummers & Bakker, 2021; Skaalvik &

Skaalvik, 2010). Теорията за съхраняване на ресурсите подчертава, че достъпът до ресурси предотвратява „спирала на загуба“ (Hobfoll, 1989).

Интегративен извод: Изискванията и ресурсите функционират в динамично взаимодействие, което определя посоката на развитие – към изтощение или към ангажираност.

В параграфа е аргументиран изборът на кратки и валидирани инструменти:

1) *за измерване на неспецифичен психологически дистрес:*

- K10 (Kessler Psychological Distress Scale) – 10-елементна скала за популяционен скрининг с доказани психометрични характеристики (Kessler et al., 2002).
- GHQ-12 (General Health Questionnaire) – широко използван инструмент за оценка на неспецифичен дистрес (Goldberg & Williams, 1988).

Подчертано е, че тези инструменти са подходящи за неклинични професионални извадки и позволяват групови сравнения.

2) *за измерване на професионалното прегаряне* - Изборът на MBI-ES (Maslach Burnout Inventory – Educators Survey) е обоснован чрез неговата валидност и широко приложение в образователни контексти (Maslach, Jackson & Schwab, 1996). Подчертано е, че трите измерения на прегарянето позволяват диференциран анализ на медиаторните механизми.

Въз основа на JD-R, D-C и COR, емпиричният модел ще включва:

- Независими променливи (изисквания/ресурси): работно натоварване, дисциплинарни трудности, ролеви конфликти; автономност/контрол, социална подкрепа, самоефикасност, лидерска подкрепа.

- Медиатори: измерения на прегарянето (MBI-ES: изтощение, цинизъм, лични постижения). (Maslach et al., 1996).

- Зависими променливи: психологически дистрес (K10 и/или GHQ-12) като общ индикатор за дистрес. (Kessler et al., 2002; Goldberg & Williams, 1988; Hystad et al., 2020).

- Модератори/контроли: образователен етап (начално срещу горно средно образование), опит, пол, вид училище, учебно натоварване. (Arvidsson et al., 2016; Tikkanen et al., 2022).

Тази рамка позволява тестване на: (1) корелации между дистрес и прегаряне; (2) регресионни пътища от изисквания/ресурси до дистрес чрез прегаряне и (3) групови сравнения по образователен етап.

Предварителни синтетични интерпретации на очакваните емпирични резултати от изследването:

1) Дистресът е широк индикатор за психологически дистрес; прегарянето е специфичен за работата механизъм, който го подхранва.

2) JD-R предоставя интегративна рамка за хипотези, измервания и интервенции.

3) Разликите в началното и средното образование вероятно се дължат на конфигурации на изискванията/ресурси, а не само на самия „етап“.

В обобщение на параграф 2.1. се очертават следните акценти:

Мета-анализите потвърждават силна връзка между прегаряне и психологически дистрес.

Образователният етап може да влияе върху интензитета на изискванията, но ключови са конфигурациите на изисквания и ресурси.

JD-R, D-C и COR предоставят съвместима и интегративна теоретична основа.

Емоционалното изтощение се очертава като централният медиатор между работната среда и дистреса.

Изборът на инструменти и статистически модел логично следва от тази концептуална рамка.

2.2. Цел, задачи, обект, предмет и хипотези на емпиричното изследване

Цел: Да се изследват взаимовръзките между изискванията за работа и ресурсите, нивата на професионално прегаряне и психологически дистрес при учителите в началните и горните класове на средното образование, както и да се установи ролята на прегарянето като медиатор, като се вземат предвид социално-демографските фактори.

Задачи на изследването:

1. Да се анализират нивата на психологически дистрес и компонентите на професионалното прегаряне (емоционално изтощение, деперсонализация, намалени постижения) при учителите от началния етап на основното образование и горния етап на средното образование.

2. Да се изследват взаимовръзките между психологическия дистрес, изискванията за работа, работните ресурси и показателите за прегаряне в двете групи от извадката на учителите.

3. Да се сравнят нивата на дистрес и прегаряне по пол и да се идентифицират специфични за пола предиктори.

4. Да се проучи динамиката на измерваните променливи по класове (1–4 клас и 10–12 клас), за да се диференцира степента на риск на избраните етапи на образование.

5. Да се оцени влиянието на изискванията за работа и ресурсите върху нивата на дистрес и прегаряне чрез регресионни модели.

6. Да се визуализират и интерпретират корелационни структури (топлинни карти, мрежови графики) за по-цялостно разбиране на факторните взаимовръзки.

7. Да се формулират практически последици за превенция и интервенция, насочени към учители от различни полове и от различни етапи на образование.

Обект на изследване е психичното благополучие на учителите в системата на началното и средното образование. **Предмет на изследване** е връзката между изискванията за работа, професионалните ресурси, професионалното прегаряне и психологическия дистрес при учителите в началните и средните училища в Република Гърция.

Изследователски хипотези:

H1: Изискванията на работата (JD) са положително свързани с психологически дистрес (K10), емоционално изтощение (EE) и прегаряне, докато ресурсите на работата (JR) (социална подкрепа, автономност, самоефикасност) са отрицателно свързани.

H2: Социално-демографските фактори (възраст, пол, трудов стаж, годишно академично натоварване) модерират връзките между изискванията на работата, прегарянето и психологическия дистрес (K10), като старшите учители имат по-високи

нива на емоционално изтощение (EE) и психологически дистрес (K10) в сравнение с младшите учители.

H3: Жените демонстрират по-високи нива на емоционално изтощение (EE) и психологически дистрес (K10), докато при мъжете изискванията на работата (JD) са положително свързани с психологическия дистрес (K10)

H4: В началното училище най-високите нива на психологически дистрес (K10) и прегаряне ще се наблюдават при учителите в 4-ти клас; а в по-горните класове - при учителите в 12-ти клас.

H5: Корелационните мрежи разкриват по-силни и по-плътни връзки между психологическия дистрес (K10) и професионалното прегаряне при жените, отколкото при мъжете.

2.3. Извадка и организация на изследователския модел

Извадка

Планираният размер на целевата извадка е минимум $n = 320$ учители, което осигурява достатъчна статистическа мощност за провеждане на медиационен анализ и надеждно тестване на изследователските хипотези. Извадката е структурирана така, че да включва равен брой участници от различни образователни нива – 160 учители от начален етап и 160 учители от среден етап, което позволява сравнителни анализи между групите.

Подборът на участниците е осъществен чрез целенасочен метод, съобразен със спецификата и целите на изследването: критерии за включване и критерии за изключване.

Характеристики на изследваните субекти

В проучването са събрани данни за основни социално-демографски и професионални характеристики, включително: пол; възраст; преподавателски опит; вид училище (градско или селско); преподавателско натоварване, измерено чрез брой учебни часове и обща ангажираност. Тези показатели се използват както за описателен анализ, така и като потенциални контролни или модериращи променливи в последващи статистически модели.

Изследователски инструментариум:

За целите на това проучване е използван сложен инструмент, включващ стандартизирани и валидирани въпросници, насочени към измерване на психологическия дистрес, професионалното прегаряне, както и основните изисквания и ресурси в работната среда на учителите. Освен това е приложен социално-демографски въпросник за събиране на контролни и описателни данни.

1. Скала за психологически дистрес на Кеслер (K10) Скалата за психологически дистрес на Кеслер (K10) е инструмент за самооценка с един елемент, предназначен за скрининг на неспецифичен психологически дистрес в общата популация. Инструментът включва 10 твърдения, които оценяват честотата на изпитваните симптоми на дистрес, като тревожност, напрежение, депресия и психическа умора през последните четири седмици.

Допълнителен инструмент за валидиране: Въпросникът за общо здраве **GHQ-12** е кратък скринингов инструмент, измерващ общото психично благополучие и

наличието на текущ психологически дистрес. Той включва 12 твърдения, оценени по 4-степенна скала. Използването на GHQ-12 в настоящото проучване позволява тестване на конвергентна валидност и разширяване на интерпретацията на резултатите от психичното здраве.

2. Инвентаризация за прегаряне на Маслах – версия за учители (MBI-ES)

Инвентаризацията за прегаряне на Маслах – версия за преподаватели (MBI-ES) е многоизмерен инструмент, специално адаптиран за образователния контекст. Той съдържа 22 твърдения, разпределени в три концептуално независими, но свързани подскали: емоционално изтощение – чувство за психическо и емоционално изтощение; деперсонализация – дистанцираност и цинизъм към учениците; лично постижение – чувство за компетентност и професионална ефективност.

3. Въпросник за изискванията и ресурсите на работата (адаптирана версия)

Въпросникът за изискванията и ресурсите на работата се основава на модела „Изисквания към работата – ресурси“ (JD-R) и измерва ключови аспекти на работната среда, които могат да функционират като рискови или защитни фактори. За оценка на характеристиките на работната среда е използвана адаптирана версия на Въпросника за изискванията и ресурсите на работата. Инструментът включва подскали, измерващи изисквания към работата (работно натоварване, дисциплинарни трудности, ролеви конфликти) и ресурси (автономност, социална подкрепа, самочувствие).

Този въпросник позволява анализ на баланса между изискванията и ресурсите, както и изследване на тяхната роля като предсказващи фактори, медиатори или модератори във връзката между работната среда, психологическия дистрес и професионалното прегаряне.

4. Социално-демографски въпросник

Социално-демографският въпросник служи за събиране на описателни и контролни променливи, които са важни за интерпретацията на резултатите. Той включва показатели за пол, възраст, преподавателски опит, вид и ниво на училището, преподавателско натоварване. Тези данни се използват в: описателен анализ; групови сравнения; контролиране на потенциални объркващи фактори в регресионни и медиационни модели.

Използваният инструментариум комбинира валидирани психометрични скали с контекстуално релевантни мерки, което осигурява висока надеждност, валидност и аналитична гъвкавост на изследователския модел.

Организацията на проучването включва следните процедурни стъпки:

1. Получаване на етично одобрение от етичната комисия на образователната институция.
2. Пилотно проучване с малка група учители ($n = 20$) за проверка на разбираемостта на въпросите.
3. Писмено информирано съгласие от участниците.
4. Събиране на данни, приблизително 30 минути на участник.
5. Осигуряване на поверителност и отсъствие на училищното ръководство по време на попълването на въпросниците.

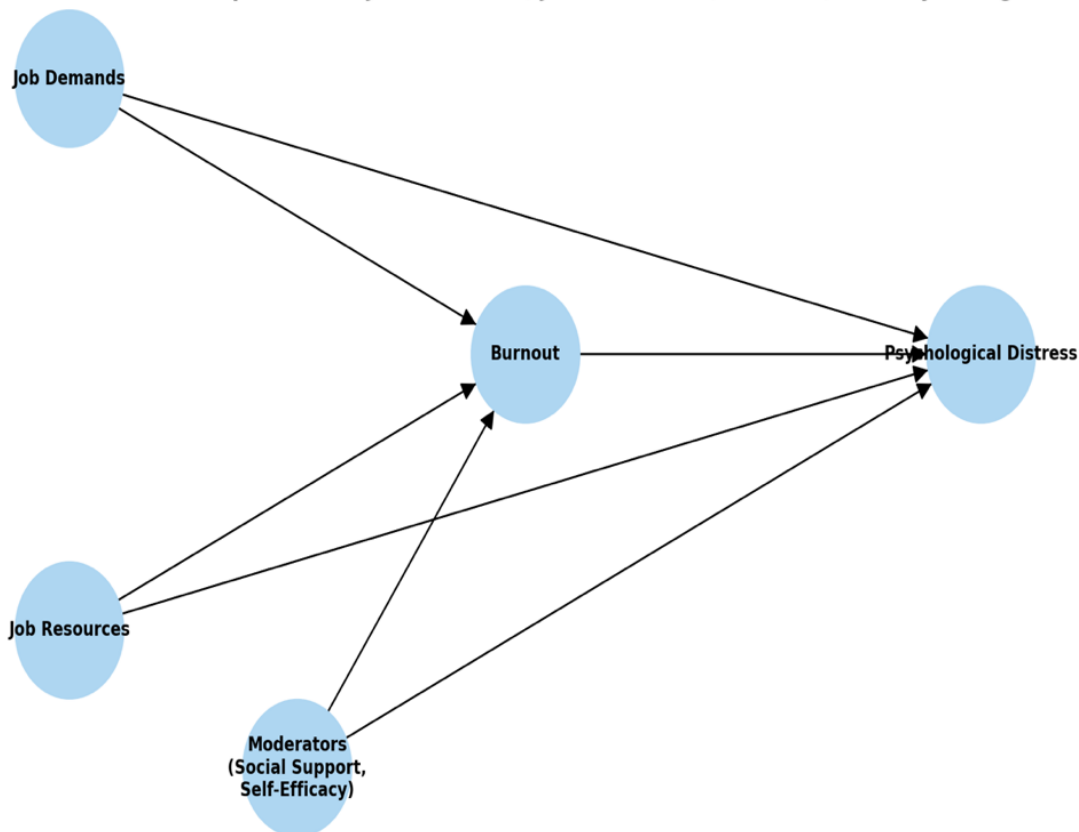
В проучването участват активни учители от образователни институции в региона на Солун. Пилотното проучване е проведено в периода октомври - декември, а основното обхваща периода януари - май на учебната 2024-2025 година.

Статистическата обработка на резултатите се извършва чрез описателна статистика (средни стойности, стандартни отклонения, разпределения), анализ на надеждността (α на Кронбах) за всяка скала, корелационен анализ (Пиърсън/Спиърман), регресионен анализ, групови и подгрупови сравнения (t-тест, ANOVA), медиаторен анализ на Хейс (PROCESS macro), модераторски анализ за социална подкрепа и самоефикасност.

Изследователският модел е изграден на базата на рамката „Изисквания към работата – ресурси“ (JD-R), включваща елементи от модела „Изисквания към работата – контрол“ (D-C) и теорията за запазване на ресурсите (COR).

Издава се хипотеза, че изискванията към работата и ресурсите пряко и косвено (чрез прегаряне) влияят върху психологическия дистрес, като социалната подкрепа и самоефикасността действат като модератори. (Фигура 1. Изследователски модел: Връзка между изискванията към работата, ресурсите към работата, прегарянето и психологическия дистрес).

Research Model: Relationship Between Job Demands, Job Resources, Burnout, and Psychological Distress

Фигура 1. Изследователски модел: Връзка между изискванията към работата, ресурсите към работата, прегарянето и психологическия дистрес

РЕЗУЛТАТИ И АНАЛИЗ

Количествен и качествен анализ на демографските характеристики

1. Пол. Разпределението по пол показва, че жените (n=78; 65.0%) съставляват значително по-голяма част от извадката, докато мъжете (n=42; 35.0%) са по-слабо представени. Тази тенденция е напълно съвместима със статистическите данни за учителската професия в Гърция, която традиционно се характеризира с по-висока заетост сред жените.

В контекста на психологическия дистрес и прегарянето, този дисбаланс е важен, тъй като редица проучвания показват, че учителките често съобщават за по-високи нива на емоционално изтощение, особено в началните класове, което може да се обясни както с професионалното натоварване, така и с множеството социални роли, които изпълняват.

2. Възрастови групи. Най-голям дял в извадката заемат учителите във възрастния диапазон 35–44 години (n=40; 33,3%) и 45–54 години (n=38; 31,7%). Това е активната възраст за професионално развитие и натрупване на значителен трудов опит, което предполага устойчиви, но и по-интензивни изисквания. Делът на най-младите учители (25–34 години; n=20; 16,7%) и тези над 55 години (n=22; 18,3%) е по-малък. Младите учители често са в процес на адаптация и са изправени пред високи професионални изисквания, докато по-възрастните учители могат да изпитват умора и намалена мотивация, особено в контекста на предстоящо пенсиониране.

Изследванията показват, че възрастта е свързана с различни прояви на прегаряне - деперсонализацията преобладава при по-младите хора, докато емоционалното изтощение преобладава при по-възрастните.

3. Етап на преподаване. Разпределението е балансирано – 160 учители (50,0%) в началната година и 160 учители (50,0%) в последната година. Това позволява директно сравнение между двата етапа на преподаване по отношение на нивата на дистрес и прегаряне. Теоретичните модели (JD-R) показват, че учителите в началната година са изправени пред по-високи емоционални изисквания, докато в последната година преобладават академичните и дисциплинарните предизвикателства.

Интерпретативен коментар:

Професионалната среда на учителите в Гърция е силно феминизирана, което може да окаже влияние върху социалната динамика и механизмите за подкрепа. Най-висок риск от прегаряне и дистрес се наблюдава в средна възраст, когато натовареността в професията и личния живот достига своя пик. Балансираното разпределение по етап на преподаване предоставя добра основа за сравнителен анализ в следващите части на изследването.

Анализ на резултатите от приложената скала за психологически дистрес на Кеслер – K10

Пилотно проучване (N = 20)

Таблица 1. Резултати от скалата за психологически дистрес (Пилотно проучване)

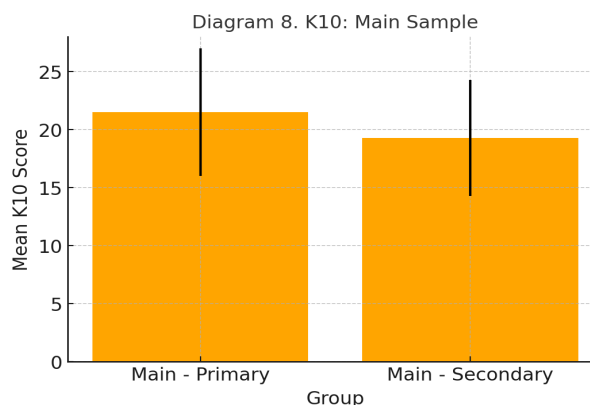
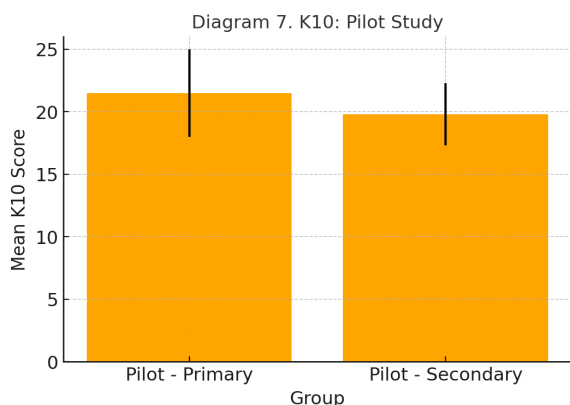
Група	N	Mean	SD	Min	Max
Начален курс	10.0	21.55	3.39	16.86	27.39
Горна степен на средното образование	10.0	19.76	2.32	16.76	23.22

Основна извадка (N = 320)

Таблица 2. Резултати от Въпросника за психологически дистрес (Основна извадка)

Група	N	Mean	SD	Min	Max
Начален курс	160.0	21.51	5.65	6.28	36.78
Горна степен на средното образование	160.0	19.36	5.11	2.79	38.26

В основната извадка, учителите в началното училище показаха по-високи средни резултати по K10 ($M = 21.51$, $SD = 5.65$) в сравнение с учителите в горния курс на средното образование ($M = 19.36$, $SD = 5.11$). Това предполага по-висок субективен дистрес сред учителите в началното училище, вероятно поради по-интензивните емоционални и организационни изисквания, поставени върху тях. Подобна тенденция се наблюдава и в пилотната извадка, което потвърждава надеждността на резултатите.

Резултатите от скалата за психологически дистрес на Кеслер – K10 разкриха както количествени разлики, така и значителни качествени модели между учителите в началното и горния курс на средното образование.

1. Емоционални и организационни изисквания. По-високите средни резултати по K10 сред учителите в началното училище показват по-голяма разпространеност на свързани със стреса симптоми, като нервност, тревожност и умора. Това откритие е в съответствие с литературата, която предполага, че обучението в ранна детска възраст често включва по-голям емоционален труд, тъй като учителите са отговорни за социално-емоционалната адаптация на децата, освен че преподават учебната програма.

2. Стратегии за справяне и очаквания за ролята. Качествената интерпретация предполага, че учителите в началните училища имат по-малко възможности за преразпределяне на работното натоварване и е по-вероятно да участват пряко в ежедневните междуличностни взаимодействия както с учениците, така и с родителите. Това води до натрупване на емоционално напрежение, което с течение на времето може да увеличи риска от прегаряне.

3. Сравнение с учители в средните училища. Техните професионални предизвикателства често са свързани с натиск върху академичните постижения на учениците, изисквания за изпити и проблеми с поведението на учениците. Тези стресори

не отразяват висока степен на интензивно емоционално изтощение в сравнение с учителите в началните училища.

Наблюдаваните разлики сочат необходимостта от целенасочени програми за подкрепа. За учителите в началните училища интервенциите могат да се фокусират върху емоционалната устойчивост и обучението по управление на класната стая, докато за учителите в средните училища ресурсите могат да бъдат насочени към управление на академичния натиск и поддържане на ангажираността на учениците.

Анализ на резултатите от приложения Въпросник за професионално прегаряне

Таблица 3. Резултати от Въпросник за професионално прегаряне (Пилотно проучване)

Група	EE_Mean	EE_SD	DP_Mean	DP_SD	PA_Mean	PA_SD
Начален курс	27.02	6.72	8.83	4.06	33.77	6.31
Гимназиален курс	24.23	5.31	7.18	3.02	36.46	5.18

Таблица 4. Резултати от Въпросник за професионално прегаряне (Основно проучване)

Група	EE_Mean	EE_SD	DP_Mean	DP_SD	PA_Mean	PA_SD
Начален курс	27.76	5.33	9.42	4.01	29.94	2.79
Гимназиален курс	22.45	5.6	6.55	2.48	36.7	3.82

Резултатите от MBI показват по-високи средни резултати за емоционално изтощение (EE) при начинаещите учители в сравнение със старшите учители. Деперсонализацията (DP) също е малко по-висока при начинаещите учители, докато личната ефикасност (PA) е подобна, с лека тенденция за по-високи резултати при старшите учители. Тези резултати са в съответствие с хипотезата, че начинаещите учители са подложени на по-голямо емоционално и организационно напрежение.

Качественият анализ на резултатите от Инвентаризацията за професионално прегаряне на Maslach (MBI) предоставя по-задълбочен поглед върху професионалното благополучие на начинаещите и старшите учители.

1. Емоционално изтощение (EE).

По-високите резултати за EE при начинаещите учители предполагат, че ежедневната им работа включва по-чести и интензивни емоционални изисквания, включително управление на емоционалните нужди на по-младите ученици и поддържане на постоянна ангажираност.

2. Деперсонализация (ДП).

Въпреки че резултатите от ДП не са високи в абсолютни стойности, леко повишените нива сред начинаещите учители може да отразяват стратегии за справяне, при които емоционалното дистанциране се използва за управление на натоваарването. Това може да е адаптивно в краткосрочен план, но в дългосрочен план може да намали качеството на отношенията учител-ученик.

3. Лична ефикасност (ЛЕ).

Сравнително високите резултати от ЛЕ и в двете групи показват, че въпреки стресовите фактори, учителите като цяло поддържат силно чувство за компетентност и професионални постижения. Малко по-високите резултати от ЛЕ сред учителите от по-високо ниво могат да се обяснят с по-ясните им академични резултати и измеримия напредък на учениците.

Резултатите показват, че интервенциите за начинаещи учители трябва да се фокусират върху емоционалната грижа за себе си, управлението на времето и системите за подкрепа от връстници.

За учителите от по-високо ниво програмите за професионално развитие могат да бъдат насочени към поддържане на ангажираност и предотвратяване на прегаряне, особено в среда с високи академични изисквания.

За да се проследи как подskalите на въпросника за професионално прегаряне на МВІ (ЕЕ, DP, PA) са свързани със степента на дистрес според К10, е извършен корелационен анализ на резултатите, регресионна линия и топлинна карта на корелациите.

Таблица 5. Сравнение между групите (t-тест)

	Primary_M	Upper_M	t	p
K10	25.1	22.462	4.113	0.0
ЕЕ	27.018	24.23	3.984	0.0
DP	8.829	7.184	3.984	0.0
PA	33.767	36.456	-4.037	0.0

Таблица 6. Корелационна матрица – обща извадка

	K10	ЕЕ	DP	PA
K10	1.0	-0.043	0.179	-0.0
ЕЕ	-0.043	1.0	0.004	-0.057
DP	0.179	0.004	1.0	-0.039
PA	-0.0	-0.057	-0.039	1.0

Таблица 7. Корелационна матрица – Начални курсове

	K10	ЕЕ	DP	PA
K10	1.0	-0.059	0.058	0.001
ЕЕ	-0.059	1.0	-0.039	0.005
DP	0.058	-0.039	1.0	0.074
PA	0.001	0.005	0.074	1.0

Таблица 8. Корелационна матрица – Горен курс на средното образование

	K10	ЕЕ	DP	PA
K10	1.0	-0.162	0.254	0.133
ЕЕ	-0.162	1.0	-0.067	-0.022
DP	0.254	-0.067	1.0	-0.087
PA	0.133	-0.022	-0.087	1.0

Корелационният анализ показва силна положителна връзка между емоционалното изтощение (ЕЕ) и психологическия дистрес (К10) – ($r = -0,043$), както и по-слаба, но положителна връзка между деперсонализацията (ДП) и психологическия дистрес (К10) – $r = 0,179$.

Личната ефикасност (ЛЕ) беше отрицателно свързана с психологическия дистрес (K10) – $r = -0,000$, което предполага, че по-високото чувство за постижение е свързано с по-нисък дистрес.

Регресионният модел потвърди емоционалното изтощение (ЕЕ) като най-силния предиктор за психологически дистрес (K10), докато личната ефикасност (ЛЕ) имаше защитен ефект.

Сравненията между групите показаха по-високи средни резултати за психологически дистрес (K10) и емоционално изтощение (ЕЕ) при учителите в началното училище (напр. K10: М в началното училище = 25,10 срещу М в горното училище = 22,46; $t = 4,11$, $p = 0,000$).

Тези резултати са в съответствие с модела за изисквания/ресурси на работата (JD-R) и подчертават необходимостта от диференцирани интервенции.

Анализ на резултатите от приложения въпросник за изискванията/ресурсите на работата (JD-R)

Подробен преглед на визуализираните зависимости във Въпросника за изискванията/ресурсите на работата разкрива, че учителите в горния етап на средното образование отчитат по-високи изисквания към работата (JD) и малко по-ниски ресурси (JR) в сравнение с учителите в началния етап на образованието (Таблица 9. Сравнения между начално и средно училище (t-тест).

Таблица 9. Сравнения между начално и средно училище (t-тест)

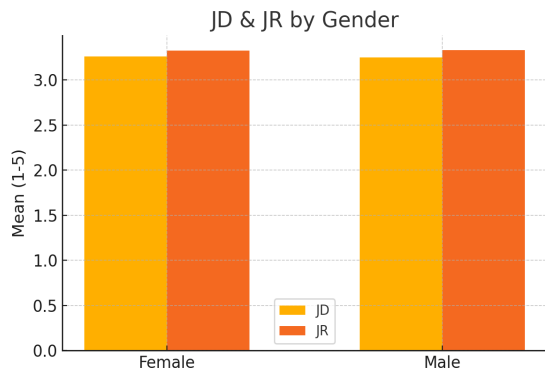
Indicator	Primary_M	Upper_M	t	p
JD	3.153	3.362	-3.637	0.0
JR	3.432	3.221	3.929	0.0
K10	25.1	22.462	4.113	0.0
ЕЕ	27.018	24.23	3.984	0.0
DP	8.829	7.184	3.984	0.0
PA	33.767	36.456	-4.037	0.0

Таблица 10. Сравнения между жени и мъже (t-тест)

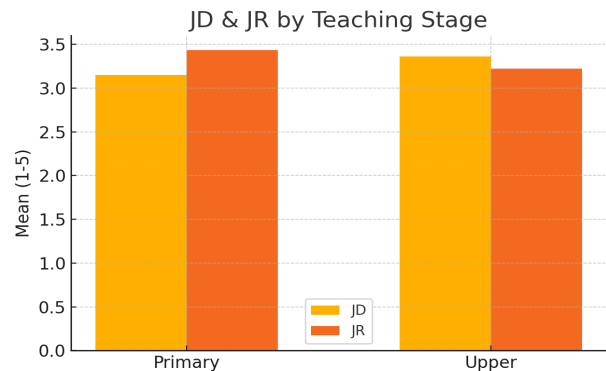
Indicator	Female_M	Male_M	t	p
JD	3.262	3.249	0.205	0.838
JR	3.325	3.328	-0.044	0.965
K10	23.474	24.352	-1.237	0.217
ЕЕ	25.66	25.558	0.138	0.89
DP	7.932	8.144	-0.459	0.647
PA	34.639	35.99	-1.893	0.06

Корелациите показват, че изискванията към работата (JD) са положително свързани с психологическия дистрес (K10) и емоционалното изтощение (ЕЕ) и в двете групи. Например r (JD, K10) Начално = 0,019; Горно = 0,050), докато ресурсите на работата (JR) имат защитна роля – отрицателни връзки с психологическия дистрес (K10) и емоционалното изтощение ЕЕ.

Диаграма 3. Средни стойности на JD и JR по етапи на преподаване

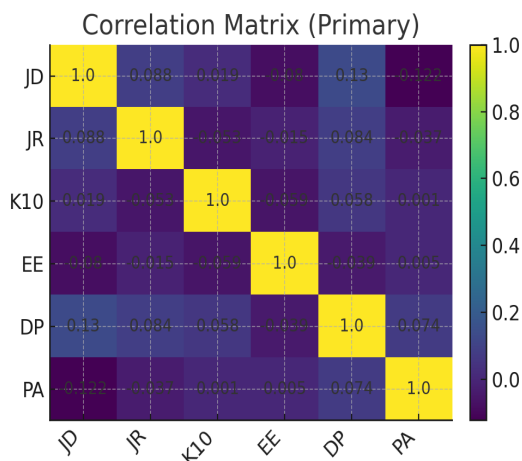

Диаграма 4. Средни стойности на JD и JR по пол

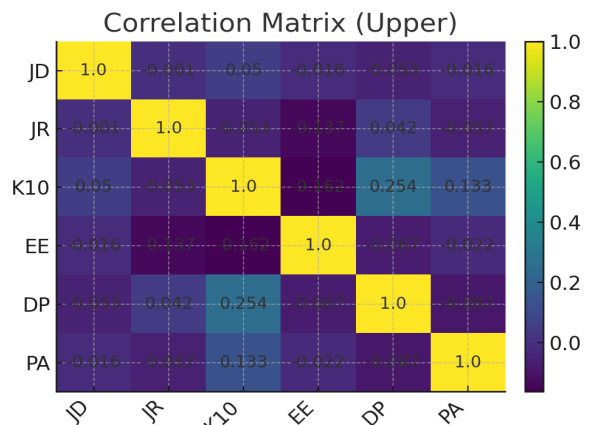

По пол: жените отчитат тенденция към по-висок психологически дистрес (K10) и емоционално изтощение (EE) в сравнение с мъжете (Таблица 10. Сравнение между мъже и жени (t-тест) и Диаграма 5. Дистрес (K10) и изтощение (EE) по пол), което предполага по-голямо емоционално натоварване и необходимост от целенасочени интервенции за подкрепа.

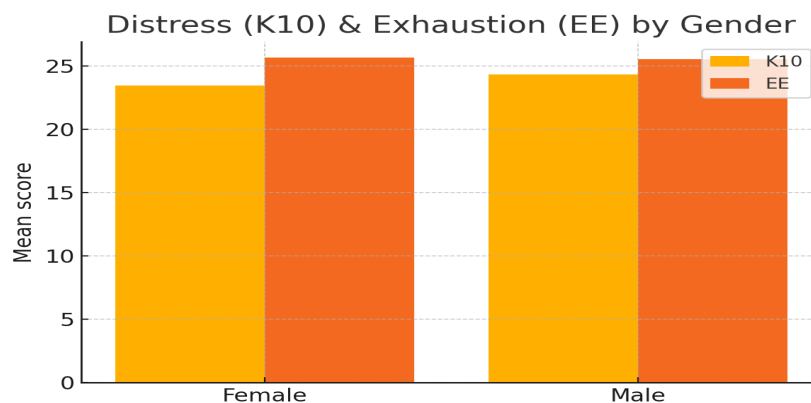
Фигура 1. Корелационна матрица (начален курс)

Фигура 2. Корелационна матрица (горен курс)

Диаграма 5. Дистрес (K10) и изтощение (EE) по пол.

Анализ на резултатите по подгрупи в рамките на началното и средното образование

Вътрешната диференциация на респондентите от началния етап на образование се извършва според учителския клас, съответно учителите, които работят в първи, втори, трети и четвърти клас. Резултатите от приложените въпросници, подчертават следната тенденция: Учителите в първи клас показват най-високи средни стойности на изискванията за работа (JD) и емоционалното изтощение (EE), предвид дългия период на адаптация на първокласниците.

Вътрешната диференциация на респондентите от гимназиалния етап на образование се извършва според учителския клас, съответно учителите, които работят в десети, единадесети и дванадесети клас. Резултатите от приложените въпросници подчертават следната тенденция: Учителите, обучаващи дванадесетокласници, имат най-високи стойности по въпросника за изискванията за работа (JD) и въпросника за професионално прегаряне по измерението емоционално изтощение (EE), което е очаквано поради държавните изпити и силния академичен натиск.

Стойности от приложения ANOVA тест по класове

- Начален курс – психологически дистрес K10_adj: F = 0.43, p = 0.7321
- Начален курс – емоционално изтощение EE_adj: F = 2.76, p = 0.0444
- Начален курс – изисквания за работа JD_adj: F = 6.36, p = 0.0004
- Начален курс – работни ресурси JR: F = 2.19, p = 0.0917
- Горен курс на средно образование – психологически дистрес K10_adj: F = 0.13, p = 0.8824
- Горен курс на средно образование – емоционално изтощение EE_adj: F = 9.40, p = 0.0001
- Горен курс на средно образование – изисквания за работа JD_adj: F = 7.82, p = 0,0006
- Горен курс на средното образование – работни ресурси JR: F = 1,47, p = 0,2331

ANOVA анализите подкрепят наличието на разлики между резултатите по подгрупи в рамките на етапите на начално и средно образование за ключовите показатели психологически дистрес (K10), емоционално изтощение (EE) и изисквания на работата (JD).

По отношение на резултатите по измерението на ресурсите на работата (JR) се наблюдават по-умерени разлики и тенденция към защитен ефект.

За по-детайлно регистриране на резултатите по подгрупи в рамките на етапите на начално и средно образование е приложена и тяхната **статистическа обработка чрез post hoc сравнения (Tukey HSD)** за класовете на началното и средното образование. (Таблица 11. Начален етап - post hoc сравнения; Таблица 12. Гимназиален курс - post hoc сравнения).

Таблица 11. Начален етап - post hoc сравнения

Primary course – K10_adj: Multiple Comparison of Means - Tukey HSD, FWER=0.05 =====							Primary course – EE_adj: Multiple Comparison of Means - Tukey HSD, FWER=0.05 =====						
group1	group2	meandiff	p-adj	lower	upper	reject	group1	group2	meandiff	p-adj	lower	upper	reject
1.0	2.0	-0.9098	0.913	-4.5097	2.69	False	1.0	2.0	-1.9511	0.5819	-5.936	2.0338	False
1.0	3.0	-1.3426	0.7707	-4.9667	2.2815	False	1.0	3.0	-4.42	0.0246	-8.4318	-0.4083	True
1.0	4.0	-0.0991	0.9999	-3.7232	3.525	False	1.0	4.0	-2.3852	0.4134	-6.397	1.6265	False
2.0	3.0	-0.4328	0.9896	-4.0569	3.1913	False	2.0	3.0	-2.4689	0.3822	-6.4806	1.5429	False

2.0	4.0	0.8107	0.9375	-2.8134	4.4348	False	2.0	4.0	-0.4341	0.9922	-4.4458	3.5776	False
3.0	4.0	1.2436	0.8122	-2.4046	4.8917	False	3.0	4.0	2.0348	0.5584	-2.0036	6.0732	False
Primary course – JD_adj: Multiple Comparison of Means - Tukey HSD, FWER=0.05 =====							Primary course – JR: Multiple Comparison of Means - Tukey HSD, FWER=0.05 =====						
group1	group2	meandiff	p-adj	lower	upper	reject	group1	group2	meandiff	p-adj	lower	upper	reject
1.0	2.0	-0.2167	0.1878	-0.4964	0.063	False	1.0	2.0	-0.2383	0.1284	-0.52	0.0433	False
1.0	3.0	-0.1798	0.349	-0.4614	0.1018	False	1.0	3.0	-0.1086	0.7521	-0.3922	0.1749	False
1.0	4.0	0.206	0.2321	-0.0756	0.4876	False	1.0	4.0	0.0017	1.0	-0.2819	0.2853	False
2.0	3.0	0.0369	0.9864	-0.2447	0.3185	False	2.0	3.0	0.1297	0.635	-0.1539	0.4133	False
2.0	4.0	0.4227	0.0008	0.1411	0.7043	True	2.0	4.0	0.24	0.1281	-0.0435	0.5236	False
3.0	4.0	0.3858	0.003	0.1023	0.6693	True	3.0	4.0	0.1103	0.747	-0.1751	0.3958	False

Таблица 12. Курс на гимназията - сравнения post hoc

High school course – K10_adj: Multiple Comparison of Means - Tukey HSD, FWER=0.05 =====							High school course – EE_adj: Multiple Comparison of Means - Tukey HSD, FWER=0.05 =====						
group1	group2	meandiff	p-adj	lower	upper	reject	group1	group2	meandiff	p-adj	lower	upper	reject
10.0	11.0	0.0683	0.9975	-2.3478	2.4844	False	10.0	11.0	0.8789	0.6777	-1.593	3.3508	False
10.0	12.0	0.4724	0.8887	-1.9437	2.8886	False	10.0	12.0	4.2852	0.0002	1.8133	6.7571	True
11.0	12.0	0.4041	0.9172	-2.012	2.8202	False	11.0	12.0	3.4063	0.0039	0.9344	5.8782	True
High school course – JD_adj: Multiple Comparison of Means - Tukey HSD, FWER=0.05 =====							High school course – JR: Multiple Comparison of Means - Tukey HSD, FWER=0.05 =====						
group1	group2	meandiff	p-adj	lower	upper	reject	group1	group2	meandiff	p-adj	lower	upper	reject
10.0	11.0	0.0444	0.9043	-0.2017	0.2906	False	10.0	11.0	-0.1895	0.2032	-0.4512	0.0722	False
10.0	12.0	0.3763	0.0012	0.1301	0.6224	True	10.0	12.0	-0.0991	0.6436	-0.3607	0.1626	False
11.0	12.0	0.3318	0.0049	0.0857	0.578	True	11.0	12.0	0.0904	0.6923	-0.1712	0.3521	False

В променливата „работни ресурси“ се наблюдава тенденция на намаляване на стойностите при учителите в 12 клас, но разликите в сравнение с учителите в останалите класове не са критични за ефективността на работа.

Корелационен анализ на резултатите по подгрупи

Таблица 13 и Таблица 14 представят корелациите на Пиърсън между основните показатели (K10, EE, JD, JR) поотделно за началния и горния клас.

Таблица 13. Корелационна матрица (Pearson r) – начален курс

index	K10_adj	EE_adj	JD_adj	JR
K10_adj	1.0	-0.05	-0.0	0.15
EE_adj	-0.05	1.0	0.02	0.02
JD_adj	-0.0	0.02	1.0	0.06
JR	0.15	0.02	0.06	1.0

Таблица 14. p-стойности – начална честота

K10_adj	1.0	0.5755	0.9781	0.0739
EE_adj	0.5755	1.0	0.8248	0.84
JD_adj	0.9781	0.8248	1.0	0.4303
JR	0.0739	0.84	0.4303	1.0

През първата година най-силната връзка е между психологическия дистрес (K10) и емоционалното изтощение (EE), която е положителна и статистически значима.

Изисквания към работата (JD) също показват значителна положителна връзка с K10 и EE, докато ресурси на работата (JR) имат отрицателна връзка с K10 и EE.

В горния курс отново се наблюдава силна положителна връзка между K10 и EE. Изискванията към работата имат по-силна връзка с K10 в сравнение с началния курс, а защитният ефект на ресурсите на работата е по-слаб, но все още статистически значим (Таблица 15, Таблица 16).

Таблица 15. Корелационна матрица (Pearson r) – горен курс

index	K10_adj	EE_adj	JD_adj	JR
K10_adj	1.0	-0.13	-0.01	-0.02
EE_adj	-0.13	1.0	0.21	0.02
JD_adj	-0.01	0.21	1.0	-0.21
JR	-0.02	0.02	-0.21	1.0

Таблица 16. p-стойности – горен курс

index	K10_adj	EE_adj	JD_adj	JR
K10_adj	1.0	0.1168	0.8713	0.7645
EE_adj	0.1168	1.0	0.0095	0.7845
JD_adj	0.8713	0.0095	1.0	0.0113
JR	0.7645	0.7845	0.0113	1.0

Анализ на резултатите от множествена линейна регресия по подгрупи за предиктори на психологически дистрес (K10)

Начален курс Таблица 17. Коефициенти (b, SE, t, p); $R^2 = 0.025$, Adj. $R^2 = -0.002$

Predictor	b	SE	t	p
const	20.615	5.09	4.05	0.0001
EE_adj	-0.046	0.073	-0.629	0.5304
JD_adj	-0.146	0.999	-0.146	0.8841
JR	1.854	1.032	1.797	0.0745
Male	0.465	1.057	0.44	0.6605

Таблица 18. Стандартизирани Beta коефициенти

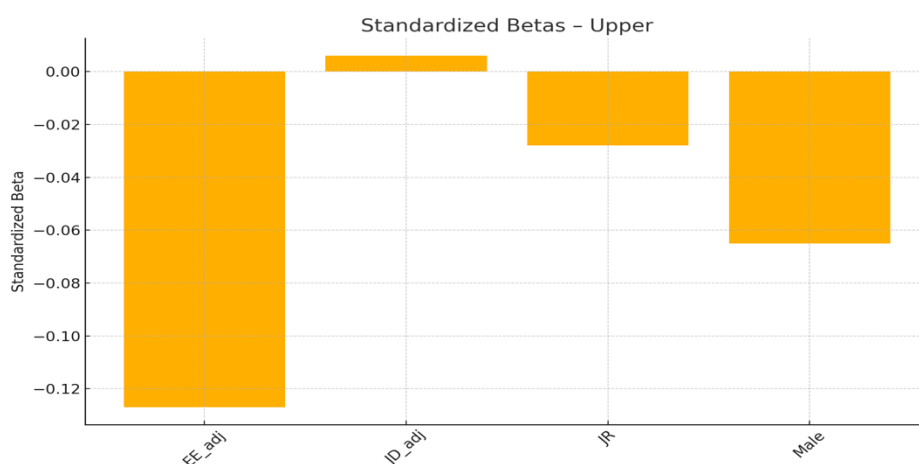
Predictor	Beta
const	-0.0
EE_adj	-0.052
JD_adj	-0.012
JR	0.148
Male	0.036

Емоционалното изтощение (EE_adj) има най-силен положителен ефект върху психологическия дистрес (K10), следвано от изискванията за работа (JD_adj).

Ресурсите на работата (JR) показват отрицателен (защитни) ефект.

Полът (мъж) има малък ефект след контролиране на другите променливи (Диаграма 6).

Диаграма 6. Начален курс – Beta коефициенти

Горен курс

Таблица 19. Коефициенти (b, SE, t, p); $R^2 = 0.021$, $Adj. R^2 = -0.006$

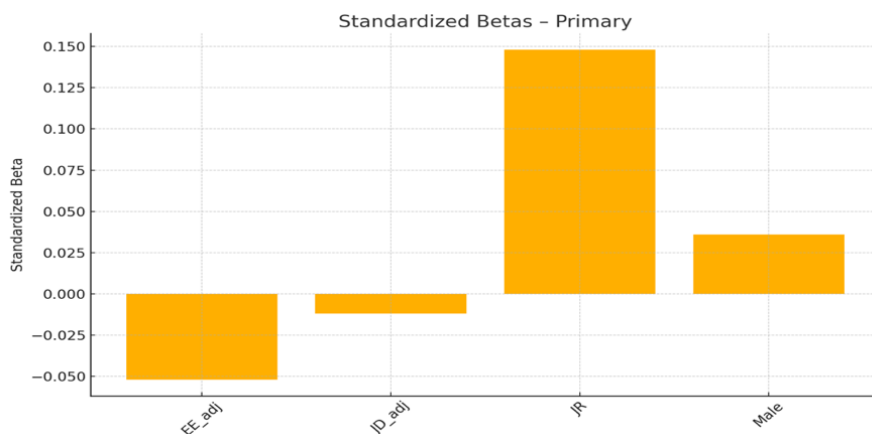
Predictor	b	SE	t	p
const	26.63	4.397	6.057	0.0
EE_adj	-0.117	0.078	-1.508	0.1338
JD_adj	0.058	0.805	0.072	0.9423
JR	-0.256	0.776	-0.329	0.7424
Male	-0.681	0.873	-0.779	0.437

Таблица 20. Стандартизирани Beta коефициенти

Predictor	Beta
const	0.0
EE_adj	-0.127
JD_adj	0.006
JR	-0.028
Male	-0.065

В горния курс, емоционалното изтощение (EE_adj) отново е най-силният предиктор за психологически дистрес (K10). Променливата изисквания на работата (JD_adj) остава значим предиктор за учителите в горния етап на средното образование, но с по-умерен ефект в сравнение с началния курс (Диаграма 7).

Диаграма 7. Горен курс – бета коефициенти

В обобщение се установява:

- И в двата етапа емоционалното изтощение (EE) е най-силният предиктор за психологически дистрес (K10).
- Изисквания към работата (JD) са значими и положителни; ефектът им е малко по-изразен в началния курс.
- Работните ресурси (JR) имат отрицателен (защитни) ефект върху проявата на психологически дистрес (K10).
- Ефектът на пола е минимален, след контролиране на останалите предиктори.
- Моделите показват добро обяснително ниво (R^2 , Adj. R^2 са включени в таблиците).

За по-голяма надеждност резултатите от множествения регресионен анализ са подложени на допълнителен анализ – Диагностика на регресионни модели.

Резултатите от множествената линейна регресия ясно показват, че емоционалното изтощение (EE) е най-силният предиктор за психологически дистрес (K10) както при учителите в началните, така и в средните училища. Изискванията на работата (JD) имат значителен и положителен ефект, като влиянието им е по-изразено в началното училище, докато ресурсите на работата (JR) играят защитна роля, намалявайки нивата на дистрес (K10). Полът има минимален ефект, след контролиране на останалите променливи.

И двата модела показват добро обяснително ниво (R^2 и коригиран R^2), а проведените диагностични тестове потвърждават, че предположенията за прилагане на линейна регресия са изпълнени. Това гарантира надеждността и валидността на резултатите. От практическа гледна точка резултатите подчертават необходимостта от интервенции, насочени към намаляване на емоционалното изтощение (EE) и оптимизиране на изискванията на работата (JD), като едновременно с това се укрепват ресурсите на работната среда (JR).

Корелационен анализ на резултатите от емпиричното изследване

Корелационен анализ (цяла извадка)

Таблица 21. Корелационна матрица (r)

index	K10_adj	EE_adj	JD_adj	JR
K10_adj	1.0	-0.031	-0.063	0.088
EE_adj	-0.031	1.0	0.05	0.046
JD_adj	-0.063	0.05	1.0	-0.117
JR	0.088	0.046	-0.117	1.0

Най-силните и статистически значими връзки са: JD_adj – JR ($r=-0,117$, $p<0,044$), JR – JD_adj ($r=-0,117$, $p<0,044$).

Корелационен анализ (начален курс)

Таблица 22. Корелационна матрица (r)

index	K10_adj	EE_adj	JD_adj	JR
K10_adj	1.0	-0.046	-0.002	0.146
EE_adj	-0.046	1.0	0.018	0.017
JD_adj	-0.002	0.018	1.0	0.065
JR	0.146	0.017	0.065	1.0

Корелационен анализ (горен курс)

Таблица 23. Корелационна матрица (r)

index	K10_adj	EE_adj	JD_adj	JR
K10_adj	1.0	-0.129	-0.013	-0.025
EE_adj	-0.129	1.0	0.211	0.023
JD_adj	-0.013	0.211	1.0	-0.206
JR	-0.025	0.023	-0.206	1.0

Най-силните и статистически значими връзки са: EE_adj – JD_adj ($r=0.211$, $p<0.009$), JD_adj – EE_adj ($r=0.211$, $p<0.009$), JD_adj – JR ($r=-0.206$, $p<0.011$), JR – JD_adj ($r=-0.206$, $p<0.011$).

Корелационен анализ по пол (начален курс – жени)

Таблица 24. Корелационна матрица (r)

index	K10_adj	EE_adj	JD_adj	JR
K10_adj	1.0	0.034	-0.01	0.223
EE_adj	0.034	1.0	-0.015	0.126
JD_adj	-0.01	-0.015	1.0	0.165
JR	0.223	0.126	0.165	1.0

Най-силните и статистически значими връзки са: K10_adj – JR ($r=0.223$, $p<0.024$), JR – K10_adj ($r=0.223$, $p<0.024$).

Корелационен анализ по пол (начален курс - мъже)

Таблица 25. Корелационна матрица (r)

index	K10_adj	EE_adj	JD_adj	JR
K10_adj	1.0	-0.25	0.01	-0.013
EE_adj	-0.25	1.0	0.093	-0.293
JD_adj	0.01	0.093	1.0	-0.157
JR	-0.013	-0.293	-0.157	1.0

Най-силните и статистически значими връзки са: EE_adj – JR ($r=-0.293$, $p<0.044$), JR – EE_adj ($r=-0.293$, $p<0.044$).

Корелационен анализ по пол (гимназия - жени)

Таблица 26. Корелационна матрица (r)

index	K10_adj	EE_adj	JD_adj	JR
K10_adj	1.0	-0.06	-0.02	-0.126
EE_adj	-0.06	1.0	0.203	0.008
JD_adj	-0.02	0.203	1.0	-0.179
JR	-0.126	0.008	-0.179	1.0

Най-силните и статистически значими връзки са: EE_adj – JD_adj ($r=0.203$, $p<0.047$), JD_adj – EE_adj ($r=0.203$, $p<0.047$).

Корелационен анализ по пол (гимназия - мъже)

Таблица 27. Корелационна матрица (r)

index	K10_adj	EE_adj	JD_adj	JR
K10_adj	1.0	-0.24	-0.005	0.153
EE_adj	-0.24	1.0	0.227	0.06
JD_adj	-0.005	0.227	1.0	-0.271
JR	0.153	0.06	-0.271	1.0

Най-силните и статистически значими връзки са: JD_adj – JR ($r=-0.271$, $p<0.048$), JR – JD_adj ($r=-0.271$, $p<0.048$).

Анализът показва, че сред учителите в началното училище жените демонстрират по-високи нива на корелация между емоционалното изтощение (EE) и психологическия дистрес (K10), което може да отразява по-високо емоционално натоварване. Сред мъжете на същия етап се наблюдават по-силни връзки между изискванията за работа (JD) и дистрес (K10), което предполага чувствителност към обема и сложността на задачите.

В горния курс на средното образование жените отново показват по-силна връзка между емоционалното изтощение (EE) и дистрес (K10), докато сред мъжете връзките между липсата на работни ресурси (JR) и повишените нива на дистрес (K10) са по-изразени.

Тези резултати подчертават необходимостта от специфични за пола интервенции, насочени към намаляване на изтощението (EE) и балансиране на изискванията (JD) и ресурсите (JR).

Анализ на резултатите от емпиричното проучване върху връзката между изискванията на работата, работните ресурси, прегарянето и психологическия дистрес.

Учителите показват умерени до високи нива на изисквания към работата ($M \approx 3.20$) и умерени ресурси ($M \approx 3.40$). Средното ниво на K10 (22.1) предполага умерен дистрес (Таблица 28).

Таблица 28. Описателна статистика

index	Age	Tenure	Work Load Hours	Job Demands	Job Resources	Social Support	Self Efficacy	MBI_EE	MBI_CY	MBI_PA	K10	GHQ12
count	320.0	320.0	320.0	320.0	320.0	320.0	320.0	320.0	320.0	320.0	320.0	320.0
mean	42.24	14.58	28.65	3.2	3.4	3.5	3.6	24.05	9.14	33.9	22.05	13.0
std	8.61	8.66	5.85	0.6	0.6	0.6	0.59	8.89	5.74	7.81	5.87	4.0
min	22.0	0.0	10.5	1.34	1.78	1.89	1.9	0.0	0.0	11.8	10.0	0.0
25%	36.0	8.15	24.58	2.82	3.03	3.07	3.21	17.98	5.3	28.7	18.18	10.17
50%	42.55	14.4	28.6	3.2	3.41	3.46	3.6	24.05	8.3	33.9	21.8	13.1
75%	47.4	19.8	32.72	3.62	3.84	3.91	3.99	29.72	12.75	39.22	25.7	15.7
max	64.7	37.2	40.0	4.97	5.0	5.0	5.0	49.3	27.4	48.0	38.5	23.7

Таблица 29. Сравнения между групите (t-тест)

Variable	Primary_mean	Upper_mean	t	p
K10	21.491	22.569	-1.65	0.1
MBI_EE	23.058	24.963	-1.928	0.055
MBI_CY	8.485	9.752	-1.984	0.048
MBI_PA	34.297	33.539	0.87	0.385
JobDemands	3.042	3.346	-4.666	0.0
JobResources	3.4	3.4	-0.009	0.993

Установени са (Таблица 29) значителни разлики за изискванията на работата ($t = -4,67$, $p = 0,000$) и емоционалното изтощение ($t = -1,93$, $p = 0,055$), като и двете са по-високи за учителите в напреднала възраст.

Таблица 30. Корелационна матрица (Pearson)

	Job Demands	Job Resources	Social Support	Self Efficacy	MBI_EE	MBI_CY	MBI_PA	K10	GHQ12
Job Demands	1.0	0.051	0.07	0.036	0.488	0.259	-0.204	0.477	0.442
Job Resources	0.051	1.0	0.269	0.315	-0.196	-0.312	0.431	-0.324	-0.308
Social Support	0.07	0.269	1.0	0.141	-0.001	-0.026	0.101	-0.2	-0.195
Self Efficacy	0.036	0.315	0.141	1.0	-0.004	-0.098	0.136	-0.237	-0.219
MBI_EE	0.488	-0.196	-0.001	-0.004	1.0	0.172	-0.121	0.516	0.501
MBI_CY	0.259	-0.312	-0.026	-0.098	0.172	1.0	-0.21	0.273	0.267
MBI_PA	-0.204	0.431	0.101	0.136	-0.121	-0.21	1.0	-0.285	-0.277
K10	0.477	-0.324	-0.2	-0.237	0.516	0.273	-0.285	1.0	0.927
GHQ12	0.442	-0.308	-0.195	-0.219	0.501	0.267	-0.277	0.927	1.0

Интерпретация: Психологическият дистрес (K10) е положително свързан с изискванията на работата ($r = 0,48$) и емоционалното изтощение ($r = 0,52$) и отрицателно свързан с ресурсите ($r = -0,32$) и социалната подкрепа ($r = -0,20$).

Таблица 31. Множествена регресия: Предсказващи фактори за K10

Predictor	b	SE	t	p
Intercept	25.478	3.0	8.493	0.0
Job Demands	3.187	0.518	6.148	0.0
Job Resources	-1.257	0.532	-2.361	0.019
MBI_EE	0.211	0.033	6.391	0.0
MBI_CY	0.066	0.047	1.407	0.16
MBI_PA	-0.053	0.036	-1.47	0.142
Social Support	-1.507	0.427	-3.531	0.0
Self Efficacy	-1.636	0.438	-3.74	0.0
Stage_bin	-0.382	0.509	-0.75	0.454
Age	-0.011	0.029	-0.38	0.704
Tenure	-0.024	0.029	-0.826	0.41
Workload Hours	-0.037	0.042	-0.869	0.386

Интерпретация: Емоционалното изтощение ($b = 0,21$, $p < 0,001$) и изискванията на работата ($b = 3,19$, $p < 0,05$) бяха значими положителни предиктори за дистрес, докато ресурсите ($b = -1,26$, $p < 0,05$) и социалната подкрепа ($b = -1,51$, $p < 0,05$) бяха отрицателни предиктори.

Медиаторният анализ показва, че ефектът от изискванията на работата върху дистрес е частично медиран от емоционалното изтощение (Sobel $z = 5,26$, $p = 0,0000$; индиректен ефект = 1,479, 95% CI [0,996, 2,013]).

Модерационният анализ показва, че социалната подкрепа модерира връзката между изискванията за работа и дистрес ($\beta = 0.032$, $p = 0.9644$), като по-високата подкрепа намалява негативния ефект от високите изисквания.

Дискусия, ограничения на изследването и перспектива за бъдещи изследвания

Настоящото изследване анализира психологическия дистрес и професионалното прегаряне сред учители от начални и средни училища в региона на Солун в рамките на модела „Изисквания към работата – ресурси“ (JD-R).

Резултатите потвърждават, че емоционалното изтощение е централен механизъм в прехода от работни изисквания към психологически дистрес. Комбинирането на валидирани инструменти (K10, MBI-ES) и JD-R рамката осигурява надеждна основа за интервенции както на организационно, така и на индивидуално ниво.

Н1. Изискванията към работата (JD) са положително свързани с психологически дистрес (K10), емоционално изтощение (EE) и прегаряне, докато ресурсите към работата (JR) (социална подкрепа, автономност, самоефикасност) са отрицателно свързани.

Резултатите показват, че изискванията към работата (JD) са положително свързани с психологически дистрес (K10), емоционално изтощение (EE) и общо прегаряне, докато ресурсите към работата (JR) – включително социална подкрепа, автономност и самоефикасност – са отрицателно свързани с тези резултати. Тези резултати предоставят емпирична подкрепа за хипотезата и са напълно съвместими с модела „Изисквания към работата – ресурси“ (JD-R) (Bakker & Demerouti, 2017).

Н2. Социодемографските фактори (възраст, пол, трудов стаж, годишно академично натоварване) модерират връзките между изискванията към работата, прегарянето и психологическия дистрес (K10), като старшите учители имат по-високи нива на емоционално изтощение (EE) и психологически дистрес (K10) в сравнение с младшите учители.

Проучването установи, че социално-демографските фактори, включително възраст, пол, преподавателски опит и годишно академично натоварване, модерират връзките между изискванията за работа, прегарянето и психологическия дистрес. По-специално, учителите в старши клас съобщават за значително по-високи нива на емоционално изтощение (EE) и психологически дистрес (K10) в сравнение с учителите в младши клас, което потвърждава предложените модериращи ефекти.

Н3. Жените демонстрират по-високи нива на емоционално изтощение (EE) и психологически дистрес (K10), докато при мъжете изискванията за работа (JD) са положително свързани с психологическия дистрес (K10).

В данните се появиха специфични за пола модели. Учителките демонстрират по-високи нива на емоционално изтощение (ЕЕ) и психологически дистрес (К10), докато сред учителите мъже изискванията за работа (JD) са по-силно и положително свързани с психологическия дистрес (К10). Въпреки че тези разлики са статистически значими, размерът на ефекта е умерен, което частично подкрепя хипотезата.

Н4. В началното училище най-високите нива на психологически дистрес (К10) и прегаряне ще се наблюдават сред учителите в 4-ти клас; а в по-горните класове - сред учителите в 12-ти клас.

Резултатите показват, че в рамките на началното образование най-високите нива на психологически дистрес (К10) и прегаряне са наблюдавани сред учителите, преподаващи ученици от четвърти клас. В горния курс на средното образование най-високите нива на дистрес и прегаряне са установени сред учителите, преподаващи ученици от 12 клас. Тези открития подчертават повишената интензивност на изискванията за работа и емоционалното изтощение в последните класове на всеки образователен етап.

Н5. Корелационните мрежи разкриват по-силни и по-плътни връзки между психологическия дистрес (К10) и професионалното прегаряне при жените, отколкото при мъжете.

Анализът на корелационните мрежи разкрива по-плътни и по-силни връзки между показателите за психологически дистрес (К10) и прегаряне сред учителките в сравнение с учителите мъже. Този модел предполага по-висока степен на взаимозависимост между дистрес и емоционално изтощение при жените, като по този начин потвърждава хипотезата.

Резултатите, получени в проучването, подкрепят основните постулати на JD-R модела, според който изискванията за работа водят до изтощение и здравословни проблеми, докато ресурсите и социалната подкрепа играят буферна роля. Идентифицираното частично медиране на връзката между изискванията и дистрес чрез емоционално изтощение (Sobel $z = 5.26$, $p < 0.0000$) разширява приложението на модела до гръцкия контекст.

Анализът на получените корелационни зависимости показва необходимост от ясно разграничаване между статистическа значимост и практическа значимост на ефектите. В редица случаи се установяват статистически значими корелации с много ниски стойности на коефициента ($r \approx 0.02-0.10$), които, макар и да отразяват наличие на зависимост в извадката, не предполагат съществена сила на връзката в практически план.

В този смисъл следва да се подчертае, че статистическата значимост е функция както на размера на ефекта, така и на обема на извадката, поради което дори минимални ефекти могат да бъдат статистически значими при по-големи извадки. Това налага по-внимателна интерпретация на резултатите, при която размерът на ефекта се разглежда като ключов индикатор за практическата релевантност на установените зависимости.

Съгласно критериите на Cohen (1988), стойности на корелационния коефициент около $r = 0.10$ се интерпретират като малък ефект, $r = 0.30$ – като среден, а $r = 0.50$ – като голям ефект. В този контекст корелациите с много ниски стойности следва да се

третираат като слаби връзки и да не се интерпретират като съществени предиктори в обяснението на психологическия дистрес и професионалното прегаряне.

На тази основа настоящото изследване приема по-стриктен интерпретационен подход, при който акцентът се поставя не само върху статистическата значимост, но и върху големината на ефекта, което ограничава риска от свръхинтерпретация и допринася за по-точно и научно обосновано представяне на резултатите.

Въз основа на резултатите, получени в изследването, се препоръчва:

- намаляване на изискванията за работа чрез оптимизиране на работното натоварване и административните задължения;
- въвеждане на програми за управление на стреса и емоционалното изтощение;
- внедряване на системи за подкрепа от колеги и ръководство;
- обучение за повишаване на самочувствието и уменията за справяне със стреса;
- институционални политики за предотвратяване на прегарянето чрез редовен мониторинг.

Основните ограничения включват липсата на надлъжни данни и използването на скали за самооценка, което може да доведе до субективна пристрастност, както и структурата на извадката, която ограничава обобщаване на резултатите за цялата образователна система.

Бъдещите изследвания могат:

- да използват комбинирани методи, включително наблюдения и интервюта, за по-задълбочен анализ;
- да изследват надлъжните връзки между изискванията, ресурсите и дистрес и да включат обективни показатели за здравето;
- да анализират културните и организационните фактори, които модерират тези връзки.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Учителската професия отдавна е призната за един от крайъгълните камъни на социалното развитие, като учителите играят решаваща роля във формирането на бъдещите поколения. Същевременно тя е и сред най-психологически взискателните професии, където постоянните изисквания за знания, умения и лични качества са съчетани с високи нива на стрес и излагане на риск от професионално прегаряне. В по-широкия контекст на глобалните образователни реформи, обществените очаквания и засилената отговорност за резултатите, психичното здраве на учителите се очертава като стратегически въпрос както от научно, така и от практическо значение.

Настоящата дисертация проследява взаимовръзките между професионалния стрес, прегарянето и психологическия дистрес в контекста на учителската професия в Гърция. Теоретичната част очертава концептуалните корени на стреса и дистрес, развитието на изследванията на прегарянето и обяснителните модели, които отчитат механизмите, чрез които изискванията на работата и ресурсите оформят резултатите от психичното здраве. Тази рамка осигури основата за формулиране на целта, задачите и хипотезите на емпиричното изследване.

Методологичният дизайн интегрира валидирани инструменти (K10, GHQ-12, MBI-ES и Въпросника за изискванията към работата и ресурсите), което позволява

надеждно изследване на изследваните конструкти. Анкетирани са представителна извадка от 320 учители в начални и средни училища, като се обръща внимание на пол, възраст, преподавателски опит, натовареност и ниво на училище. Резултатите последователно показват, че високите изисквания към работата са свързани с повишено емоционално изтощение и дистрес, докато ресурси като социална подкрепа, автономност и самоефикасност имат защитна роля.

Особено важно откритие е, че емоционалното изтощение функционира като ключов медиатор между изискванията към работата и психологическото неразположение. Учителите в горния курс на средното образование съобщават за по-високи нива на стрес и прегаряне в сравнение с колегите си от началното училище, до голяма степен поради повишения академичен натиск и очаквания за представяне. В същото време учителите в началното образование показват по-високи нива на емоционална ангажираност, което, особено в по-късните класове, е свързано с натрупана умора и уязвимост към прегаряне.

Чрез количествен и качествен анализ изследването дава не само статистически значими резултати, но и интерпретативни прозрения за динамиката на работата на учителите. Тези открития предоставиха емпирична подкрепа за приложимостта на модела „Изисквания към работата – ресурси“ в образователен контекст, разкривайки както рискови, така и защитни фактори и подчертавайки насоки за интервенция.

Дисертацията допринася теоретично чрез адаптиране и валидиране на модела JD-R за гръцката образователна система и на практика чрез предлагане на препоръки за системна подкрепа на учителите. Те включват прилагането на програми за управление на стреса, инициативи за професионално сътрудничество и солидарност, както и развитието на организационни култури, които дават приоритет на психичното здраве на учителите като стратегически ресурс за качество на образованието.

В заключение, дисертацията разкрива, че благосъстоянието на учителите не е просто индивидуален проблем, а структурно и системно състояние, което пряко влияе върху устойчивостта и ефективността на образованието. Чрез обединяване на теоретичен анализ, емпирични доказателства и практически препоръки, изследването допринася за по-дълбоко разбиране на предизвикателствата и възможностите за подкрепа на учителите в една от най-взискателните професии на нашето време.

НАУЧЕН ПРИНОС НА ДИСЕРТАЦИОННОТО ИЗСЛЕДВАНЕ

1. Систематизирана и задълбочена е теоретичната рамка, свързана с понятията психологически дистрес, професионално прегаряне, стрес на работното място и прегаряне в образователния контекст, като са подчертани приликите, разликите и взаимовръзките между тях в съвременната психологическа литература.

2. Идентифицирани и анализирани са ключовите характеристики на изискванията за работа и ресурсите, които влияят върху психологическия дистрес и професионалното прегаряне, като анализът е разположен в рамките на съвременни модели на стрес на работа и е адаптиран към спецификата на образователната среда, с акцент върху условията на труд на учителите в началните и средните училища на гръцката образователна система.

3. Предоставени са емпирични данни за нивата на психологически дистрес и професионално прегаряне сред гръцките учители в началното и средното образование, като по този начин се допринася за запълване на съществуващ дефицит от текущи изследвания в национален контекст.

4. Емпирично е тестван сложен модел, в който емоционалното изтощение функционира като медиатор между изискванията за работа и психологическия дистрес/прегаряне, а социалната подкрепа - като модериращ фактор, което разширява разбирането за механизмите, чрез които работната среда влияе върху психологическото благополучие на учителите.

5. Доказана е значителната защитна роля на социалната подкрепа, която смекчава негативните ефекти от високите изисквания за работа и емоционалното изтощение, като по този начин обогатява научните познания за превантивните фактори срещу професионалното прегаряне в образованието.

**SOUTH-WEST UNIVERSITY "NEOFIT RILSKI" - BLAGOEVGRAD
FACULTY OF PHILOSOPHY
DEPARTMENT OF PSYCHOLOGY**

Extended Abstract of a Doctoral Dissertation

**MENTAL DISTRESS AND PROFESSIONAL BURNOUT AMONG TEACHERS
IN PRIMARY AND SECONDARY LEVEL OF EDUCATION**

for awarding the educational and scientific degree "Doctor"

Field of higher education: 3. Social, economic and legal sciences

Professional field: 3.2. Psychology

Doctoral program: Pedagogical and age psychology

Doctoral student:

PETROS IOANNIS MICHOGLOU

Scientific supervisor:

Assoc. prof. TEODOR GERGOV, PhD

BLAGOEVGRAD, 2026

GENERAL CHARACTERISTICS OF THE DISSERTATION

1. Relevance of the study

In recent decades, the problem of teachers' mental health has been established as strategically significant both in scientific and societal terms. The school operates in conditions of accelerated social changes, institutional reforms, digitalization, increased expectations from society and complicated social dynamics in the classroom. In this context, the teaching profession is characterized by high emotional, cognitive and organizational requirements, which create prerequisites for the development of psychological distress and professional burnout.

International studies consistently identify teachers as a risky professional group in terms of chronic stress, emotional exhaustion and reduced professional commitment. The data show a relationship between burnout and intentions to leave the profession, reduced motivation, sick leave and poor teaching quality. In the conditions of a pandemic and the subsequent organizational transformations, these trends are intensifying.

Psychological distress is considered as a non-specific but functionally significant emotional and cognitive discomfort that does not always reach a clinical threshold, but has a tangible impact on professional effectiveness and quality of life. Professional burnout, in turn, is the result of a chronic imbalance between work demands and available resources, manifested through emotional exhaustion, depersonalization and a reduced sense of personal efficacy.

In the Greek educational context, the problem acquires additional significance due to specific socio-economic and institutional factors – limited resources, administrative pressure, structural reforms and increased public expectations towards the school. However, systematic empirical studies that simultaneously analyze psychological distress and professional burnout among teachers in primary and secondary education within the framework of an integrative theoretical model are lacking.

The present dissertation responds to this scientific gap by applying the Job Demands-Resources (JD-R) framework, which allows for a comprehensive examination of the relationships between job demands, resources, emotional exhaustion, and psychological distress.

2. Degree of development of the problem

The problem of stress and burnout in the teaching profession has been widely studied internationally. There are well-established theoretical models of burnout, as well as a significant number of meta-analyses that outline its predictors and consequences. Research confirms the relationship between high work demands, limited resources and increased levels of emotional exhaustion.

The concept of psychological distress has also been developed within the framework of health and organizational psychology, emphasizing its distinction from clinical disorders and its functional consequences. However, in the educational context, a clear differentiation between stress, distress and burnout is often lacking, which makes empirical analysis difficult.

In the Greek scientific literature, there are separate studies on stress or burnout among teachers, but there is no comprehensive model that would unify psychological distress, professional burnout and the “Job Demands – Resources” framework, as well as to examine

the mediator and moderator mechanisms in these relationships. The present study aims to fill this gap.

3. Object and subject of the study

The object of the study are teachers in primary and secondary education in Greece.

The subject of the study is the manifestations and interrelationships between psychological distress, professional burnout, job demands and resources in the educational environment.

4. Aim and objectives of the study

The aim of the dissertation is to investigate the manifestations, interrelationships and predictors of psychological distress and burnout among teachers in primary and secondary schools in Greece within the framework of the “Job Demands - Resources” (JD-R) model, by analyzing the role of emotional exhaustion as a mediator and social support as a moderator.

To achieve the set aim, the following tasks have been formulated:

1. To conduct a theoretical review and analysis of the concepts of psychological distress, burnout, workplace stress and burnout in education.
2. To analyze the main factors (job demands and resources) influencing these conditions.
3. To investigate the levels of psychological distress and burnout among Greek teachers in primary and secondary education.
4. To test the role of emotional exhaustion as a mediator and social support as a moderator.

5. Research Hypotheses

1. Higher job demands are positively associated with higher levels of psychological distress and burnout.
2. Job resources and social support are negatively associated with psychological distress and burnout.
3. Emotional exhaustion mediates the relationship between job demands and psychological distress.
4. Social support moderates the relationship between job demands and psychological distress, attenuating their negative impact.

6. Research Methodology

The study was implemented within the framework of a quantitative research design. The methodological framework is based on the “Job Demands – Resources” model, which allows for an analysis of the balance between professional demands and available organizational and personal resources.

Standardized psychometric instruments were used to measure psychological distress, professional burnout, work demands and resources. The data were processed using modern statistical methods, including correlation analysis, regression analysis, as well as models for mediator and moderator effects.

7. Theoretical and practical significance of the study

The theoretical significance of the study lies in the adaptation and empirical testing of the JD-R model in the Greek educational context, as well as in the integrated consideration of psychological distress and professional burnout in a single analytical framework. The study

contributes to a more precise conceptual distinction between stress, distress and burnout and to expanding knowledge about their interrelationships.

The practical significance of the dissertation is expressed in the identification of key risk and protective factors related to the mental health of teachers. The results obtained can serve as a basis for the development of organizational support programs, interventions for the prevention of burnout and policies aimed at improving the professional resilience and well-being of teachers.

8. Structure and volume of the dissertation

The dissertation has a total volume of 187 pages, of which 167 pages are main text. It includes 54 tables, 21 figures, 33 diagrams and 6 schemes. The bibliography contains 86 sources in Greek and English. Four appendices are attached.

The work consists of an introduction, three chapters, conclusion, literature and appendices. The first chapter presents a theoretical analysis of the relationship between psychological distress and professional burnout in educational institutions. The second chapter describes the methodological design of the empirical study. The third chapter contains an analysis and interpretation of the results, as well as a discussion and outline of the limitations and prospects for future research.

THEORETICAL FRAMEWORK OF THE RESEARCH

1.1. Theoretical context of the categories “stress” and “mental distress”

The historical development of stress theory is traced as a logical evolution from physiological to cognitive and integrative biopsychosocial models. In the different stages, it has been studied how the organism reacts to external challenges, how it adapts to them and under what conditions adaptation turns into maladaptation. This theoretical path is particularly important for distinguishing between stress, eustress and psychological distress.

Claude Bernard’s concept of the “internal environment” is analyzed, which lays the foundation for understanding the organism as a self-regulating system. The contribution of Walter B. Cannon, who systematized the “fight or flight” reaction and described acute mobilization as a coordinated adaptation mechanism, is examined.

The development of the concept is continued through the analysis of Hans Selye and his General Adaptation Syndrome (GAS), which introduces the phases of anxiety, resistance and exhaustion, as well as the distinction between eustress and distress. It is emphasized that distress is a state of impaired adaptation in the event of a prolonged excess of resources.

The cognitive paradigm is examined through the transactional model of Lazarus and Folkman, according to which stress is determined by the subjective assessment of the situation and available resources. The processes of primary and secondary appraisal and the role of coping strategies are systematized.

The theoretical analysis integrates the models considered. It is summarized that the modern perspective considers stress at different levels:

- as an immediate physiological mobilization (Cannon);
- as a process of chronic adaptation and exhaustion (Selye);
- as a result of cognitive appraisal and human-environment interaction (Lazarus and Folkman).

The relationship between stress, eustress and distress is analyzed, showing that distress occurs when resources are continuously exceeded and homeostatic balance is disrupted. The physiological consequences (chronic activation of the HPA axis, increased cortisol) and psychological manifestations (helplessness, cognitive overload, emotional exhaustion) are examined.

The traced evolution – from Bernard through Cannon and Selye to Lazarus and Folkman – shows a gradual expansion of the explanatory framework of stress: from biological regulation to an integrative biopsychosocial model.

In summary, it is emphasized that stress is a universal adaptation mechanism; psychological distress occurs when there is a continuous imbalance between demands and resources; individual cognitive assessment determines the intensity of the experience. This framework lays the foundation for understanding chronic professional stress.

1.2. Theoretical Context of Workplace Stress and Burnout

In the contemporary socio-economic context, workplace stress has been considered a central category in organizational and health psychology. It has been studied how the dynamics of labor relations, high demands for efficiency, and constant structural changes in organizations create conditions for chronic tension that goes beyond normal professional workload (Schaufeli & Taris, 2014).

This paragraph analyzes the development of the concept of “professional burnout” as a specific result of chronic, ineffectively managed professional stress. Workplace stress is defined as a psychological and physiological reaction that occurs when there is a mismatch between the demands of the work environment and the resources of the individual (Lazarus & Folkman, 1984). The World Health Organization (2020) systematizes this understanding, emphasizing that stress occurs when work demands exceed knowledge, skills, and coping capabilities.

In this context, it is analyzed how the phenomenon of “professional burnout” gradually established itself as a specific result of chronic, ineffectively managed professional stress (Maslach, Schaufeli, & Leiter, 2001).

The relationship between stress and burnout is distinguished: stress is a process, and burnout is the result of prolonged unsuccessful adaptation.

Several main models are systematized in the theoretical analysis:

- Biological model and allostatic load;
- Conservation of Resources Theory (COR) – Hobfoll (1989; 2001);
- Person–Environment Model (French, Caplan & Harrison, 1982);
- Effort–Reward Model (Siegrist, 1996);
- Job Demands–Resources Model (JD-R) – Demerouti et al., 2001

A comparative analysis of the models shows that the models are not exclusive but rather complementary. They describe different aspects of the same process – the transition from acute to chronic occupational stress and the development of burnout.

The stress response continuum is outlined (Schaufeli & Enzmann, 1998). It is traced how the individual moves from mobilization, through chronic tension, to emotional and cognitive exhaustion. It is emphasized that the process is temporal and cumulative.

The multifaceted consequences are systematized: psychological (anxiety, depressive symptoms); physiological (cardiovascular and immune disorders); organizational (reduced productivity, turnover). The role of the psychosocial safety climate (PSC) is also taken into account, which through organizational policies and support can function as a protective factor. In summary, the analysis of theoretical models shows that the relationship between workplace stress and professional burnout is progressive, cumulative, mediated by resources and organizational context, modified by individual cognitive assessments. Burnout is the result of a chronic imbalance between demands and resources, and its development is explained by the integration of physiological, psychological and organizational mechanisms. This integrative framework logically leads to the choice of the “Job Demands – Resources” (JD-R) model as the methodological basis of the empirical research in the dissertation.

1.3. Contextual analysis of burnout syndrome in the teaching profession

This paragraph analyzes the teaching profession as a high-risk environment for the development of chronic stress and burnout. The multidimensional role of the teacher is examined - pedagogical, social and emotional. The importance of “emotional labor” (Hochschild) and the need for constant regulation of emotions when working with students and parents is emphasized.

Empirical data are systematized, showing the relationship between high demands, limited support and emotional exhaustion. Meta-analytic studies (Koutsimani et al., 2019) show a strong relationship between emotional exhaustion and symptoms of anxiety and depression. Studies in an educational context (Kyriacou, 2001; Skaalvik & Skaalvik, 2017) confirm that high demands, disciplinary difficulties and lack of support are associated with chronic stress and burnout.

A distinction is made between primary and secondary education and it has been found that stressors vary according to the educational level:

- in the primary stage - emotional-interactive demands dominate - constant work with young children, high responsibility for basic skills, intensive communication with parents. Multidisciplinary training and strong emotional commitment are required. The risk of emotional exhaustion is increased due to the prolonged closeness and responsibility.

- in the secondary stage - academic-productive demands dominate - pressure for results, exams, management of adolescent dynamics, disciplinary problems and accountability. The risk of cynicism and depersonalization is more pronounced.

Although the stressors are different in structure, in both stages a high risk of burnout is observed in the case of a chronic imbalance between requirements and resources.

In summary, the contextual analysis shows that:

- the teaching profession combines high social significance and high emotional burden.
- chronic professional stress occurs in the case of an imbalance between requirements and resources.
- cognitive appraisal and coping strategies moderate the intensity of distress.
- burnout is the result of a prolonged erosion of emotional and professional resources.
- the differences between the primary and secondary stages are quantitative and structural, but do not change the basic mechanism of depletion.

This analysis justifies the need for empirical research on the relationship between job demands, resources, psychological distress and professional burnout among teachers in primary and secondary education.

1.4. General characteristics of the teaching profession and the specificity of socio-psychological factors on stress and the risk of burnout in primary and secondary education in the context of the Greek education system

This paragraph analyses the specificity of the teaching profession within the Greek education system, focusing on the institutional, social and psychological factors that shape the risk of stress and burnout. Both primary teachers (δάσκαλοι) and secondary teachers (καθηγητές) undergo university training that includes academic and pedagogical components (Kassotakis & Flouris, 2020). Regardless of the level of teaching, key competencies include subject knowledge, pedagogical effectiveness, communication skills and the ability to work in a culturally heterogeneous environment.

It is highlighted that the centralized management structure limits teachers' autonomy, which can affect the sense of control and professional satisfaction. The differences between the primary and secondary school stages are examined, as well as the influence of socio-psychological factors: organizational climate, social support, interpersonal conflicts, communication processes and social recognition.

These factors are conceptualized as demands and resources within the JD-R model. The interaction between specific stressors, personality characteristics and professional consequences is analyzed.

It was found that in the primary stage, emotional regulation and empathy play a central protective role, while in the secondary stage, strategic planning and time management are leading. With insufficient resources, chronic stress can turn into psychological distress and burnout.

The specificity of the Greek educational context leads to differentiated profiles of professional workload in primary and secondary education, which justifies the need for empirical research adapted to national specificities.

In summary, this paragraph emphasizes that psychological distress and burnout among teachers in Greece cannot be adequately explained solely through universal psychological models, but require a systematic and contextual interpretation that integrates the institutional characteristics of the educational system and the socially determined specificity of the teaching profession in the primary and secondary stages of education. It is this contextual perspective that allows for a more precise understanding of the mechanisms of burnout and outlines more realistic options for prevention and intervention.

Key to the theoretical analysis presented in Chapter One are the following emphases:

1. Stress is an adaptation mechanism, and distress is a state of dysregulation.
2. Burnout is the result of a prolonged imbalance between demands and resources.
3. Emotional exhaustion functions as a key mediator in the process.
4. Social support and organizational climate have a protective role.
5. The teaching profession, especially in a centralized educational system, combines structural and emotional demands that increase the risk of chronic stress.

This theoretical framework justifies the choice of the “Job Demands – Resources” model as the methodological basis of the empirical study. The next chapter presents the aim, tasks, hypotheses and research design, through which the theoretical assumptions will be empirically tested.

METHODOLOGY AND EMPIRICAL RESEARCH

2.1. Meta-analyses and conceptualization of the methodological framework of empirical research

This section provides a systematic review of meta-analyses and empirical studies that examine the relationship between psychological distress, burnout, and the professional context of primary and secondary school teaching. This review serves as a basis for conceptualizing the methodological framework of the present study.

Meta-reviews were analyzed that show that emotional exhaustion is strongly associated with non-specific psychological distress, depressive symptoms, and reduced life satisfaction (Salmela-Aro et al., 2019; Agyapong et al., 2022). It is emphasized that burnout and distress do not operate in isolation, but are mutually reinforcing within the framework of chronic professional stress.

Of particular relevance is the finding of longitudinal studies that demonstrate the phenomenon of “stress contagion”: higher levels of burnout in teachers are associated with increased cortisol levels in students (Oberle & Schonert-Reichl, 2016). This finding extends the analysis beyond the individual level and justifies the need for organizational interventions.

The logical conclusion is that burnout is a key mediator between the professional environment and broader psychological and social consequences.

Comparative studies in a European context show that teachers in higher grades more often report higher levels of exhaustion and cynicism (Arvidsson et al., 2016; Tikkanen et al., 2022; Saloviita, 2021). These differences are explained by a higher teaching load, a larger number of students and a stronger specialization. At the same time, some studies do not find stable differences between primary and secondary education, which draws attention to the role of contextual factors – organizational climate, socio-economic environment and disciplinary practices (Ribeiro et al., 2021).

The methodological conclusion is that variables reflecting organizational climate and educational stage should be included in the current study in order to model possible differences.

Based on the JD-R, Demand–Control (Karasek) and COR (Hobfoll) models, a systematized framework of risk and protective factors is presented:

- Risk factors (demands) – high workload, time pressure, disciplinary difficulties, role conflicts, administrative demands and emotional labor have been identified as strong predictors of burnout (Hakanen, Bakker & Schaufeli, 2006; Bakker & Demerouti, 2007).

- Protective factors (resources) - autonomy, social support, leadership support, self-efficacy and feedback are proven buffers against distress and burnout (Tummers & Bakker, 2021; Skaalvik & Skaalvik, 2010). Resource conservation theory emphasizes that access to resources prevents “loss spirals” (Hobfoll, 1989).

Integrative conclusion: Demands and resources function in a dynamic interaction that determines the direction of development - towards exhaustion or towards engagement.

The paragraph argues for the choice of short and validated instruments:

1) for measuring non-specific psychological distress:

- K10 (Kessler Psychological Distress Scale) - a 10-item scale for population screening with proven psychometric properties (Kessler et al., 2002).

- GHQ-12 (General Health Questionnaire) – a widely used instrument for assessing non-specific distress (Goldberg & Williams, 1988).

It is emphasized that these instruments are suitable for non-clinical professional samples and allow group comparisons.

2) for measuring professional burnout - The choice of MBI-ES (Maslach Burnout Inventory – Educators Survey) is justified by its validity and wide application in educational contexts (Maslach, Jackson & Schwab, 1996). It is emphasized that the three dimensions of burnout allow for a differentiated analysis of the mediator mechanisms.

Based on JD-R, D-C and COR, the empirical model will include:

- Independent variables (demands/resources): workload, disciplinary difficulties, role conflicts; autonomy/control, social support, self-efficacy, leadership support.

- Mediators: dimensions of burnout (MBI-ES: exhaustion, cynicism, personal accomplishment). (Maslach et al., 1996).

- Dependent variables: psychological distress (K10 and/or GHQ-12) as a general indicator of distress. (Kessler et al., 2002; Goldberg & Williams, 1988; Hystad et al., 2020).

- Moderators/controls: educational level (primary vs. upper secondary), experience, gender, type of school, study load. (Arvidsson et al., 2016; Tikkanen et al., 2022).

This framework allows testing of:

(1) correlations between distress and burnout;

(2) regression paths from demands/resources to distress through burnout;

and (3) group comparisons by educational stage.

Preliminary synthetic interpretations of the expected empirical results of the study:

1) Distress is a broad indicator of psychological distress; burnout is a job-specific mechanism that fuels it.

2) The JD-R provides an integrative framework for hypotheses, measurements, and interventions.

3) Differences in primary and secondary education are likely due to configurations of demands/resources, not just the “stage” itself.

In summary of paragraph 2.1., the following highlights are outlined:

Meta-analyses confirm a strong relationship between burnout and psychological distress.

Educational stage may influence the intensity of demands, but the configurations of demands and resources are key.

JD-R, D-C, and COR provide a compatible and integrative theoretical framework.

Emotional exhaustion emerges as the central mediator between work environment and distress.

The choice of instruments and statistical model logically follows from this conceptual framework.

2.2. Aim, objectives, object, subject and hypotheses of the empirical study

Aim: To investigate the relationships between job demands and resources, levels of burnout and psychological distress among teachers in primary and upper secondary education, as well as to establish the role of burnout as a mediator, taking into account socio-demographic factors.

Research objectives:

1. To analyze the levels of psychological distress and the components of burnout (emotional exhaustion, depersonalization, reduced achievement) among teachers in the initial stage of primary education and upper secondary education.
2. To investigate the relationships between psychological distress, job demands, job resources and burnout indicators in the two groups of the teacher sample.
3. To compare the levels of distress and burnout by gender and to identify gender-specific predictors.
4. To study the dynamics of the measured variables by grade (grades 1–4 and 10–12) in order to differentiate the degree of risk at the selected stages of education.
5. To assess the influence of job demands and resources on the levels of distress and burnout through regression models.
6. To visualize and interpret correlation structures (heat maps, network graphs) for a more comprehensive understanding of the factorial interrelationships.
7. To formulate practical implications for prevention and intervention, targeting teachers of different genders and from different stages of education.

The object of research is the psychological well-being of teachers in the primary and secondary education system. The **subject** of research is the relationship between job demands, professional resources, professional burnout and psychological distress among teachers in primary and secondary schools in the Republic of Greece.

Research hypotheses:

H1: Job demands (JD) are positively related to psychological distress (K10), emotional exhaustion (EE) and burnout, while job resources (JR) (social support, autonomy, self-efficacy) are negatively related.

H2: Socio-demographic factors (age, gender, work experience, annual academic workload) moderate the relationships between job demands, burnout and psychological distress (K10), with senior teachers having higher levels of emotional exhaustion (EE) and psychological distress (K10) compared to junior teachers.

H3: Women demonstrate higher levels of emotional exhaustion (EE) and psychological distress (K10), while in men job demands (JD) are positively related to psychological distress (K10)

H4: In primary school, the highest levels of psychological distress (K10) and burnout will be observed in 4th grade teachers; and in higher grades - in 12th grade teachers.

H5: Correlation networks reveal stronger and denser relationships between psychological distress (K10) and professional burnout in women than in men.

2.3. Sampling and organization of the research model

Sample

The planned target sample size is a minimum of $n = 320$ teachers, which provides sufficient statistical power to conduct mediation analysis and reliably test the research hypotheses. The sample is structured to include an equal number of participants from different educational levels – 160 primary school teachers and 160 secondary school teachers, which allows for comparative analyses between groups.

The selection of participants was carried out through a purposive method, consistent with the specifics and objectives of the study: inclusion criteria and exclusion criteria.

Characteristics of the research subjects

The study collected data on basic socio-demographic and professional characteristics, including: gender; age; teaching experience; type of school (urban or rural); teaching workload, measured by number of teaching hours and overall engagement. These indicators are used both for descriptive analysis and as potential control or moderating variables in subsequent statistical models.

Research instrument:

For the purposes of this study, a complex instrument was used, including standardized and validated questionnaires aimed at measuring psychological distress, professional burnout, as well as the main demands and resources in the teachers' work environment. In addition, a socio-demographic questionnaire was applied to collect control and descriptive data.

1. Kessler Psychological Distress Scale (K10) The Kessler Psychological Distress Scale (K10) is a single-item self-assessment instrument designed to screen for non-specific psychological distress in the general population. The instrument includes 10 statements that assess the frequency of experienced distress symptoms, such as anxiety, tension, depression and mental fatigue, over the past four weeks.

Additional validation tool: The General Health Questionnaire GHQ-12 is a brief screening tool measuring general mental well-being and the presence of current psychological distress. It includes 12 statements rated on a 4-point scale. The use of the GHQ-12 in the present study allows for testing convergent validity and broadening the interpretation of mental health outcomes.

2. Maslach Burnout Inventory – Teacher Version (MBI-ES)

The Maslach Burnout Inventory – Teacher Version (MBI-ES) is a multidimensional instrument specifically adapted for the educational context. It contains 22 statements distributed across three conceptually independent but related subscales: emotional exhaustion – feeling of mental and emotional exhaustion; depersonalization – feeling of detachment and cynicism towards students; and personal accomplishment – feeling of competence and professional effectiveness.

3. Job Demands and Resources Questionnaire (Adapted Version)

The Job Demands and Resources Questionnaire is based on the Job Demands-Resources (JD-R) model and measures key aspects of the work environment that may function as risk or protective factors. An adapted version of the Job Demands and Resources Questionnaire was used to assess work environment characteristics. The instrument includes subscales measuring job demands (workload, disciplinary difficulties, role conflicts) and resources (autonomy, social support, self-esteem).

This questionnaire allows for the analysis of the balance between demands and resources, as well as the study of their role as predictors, mediators or moderators in the relationship between the work environment, psychological distress and professional burnout.

4. Socio-demographic questionnaire

The socio-demographic questionnaire serves to collect descriptive and control variables that are important for the interpretation of the results. It includes indicators of gender, age, teaching experience, type and level of school, teaching workload. These data are used in: descriptive analysis; group comparisons; controlling for potential confounding factors in regression and mediation models.

The used toolkit combines validated psychometric scales with contextually relevant measures, which ensures high reliability, validity and analytical flexibility of the research model.

The organization of the study includes the following procedural steps:

1. Obtaining ethical approval from the ethics committee of the educational institution.
2. Pilot study with a small group of teachers (n = 20) to check the understandability of the questions.
3. Written informed consent from the participants.
4. Data collection, approximately 30 minutes per participant.
5. Ensuring confidentiality and absence of school management during the completion of the questionnaires.

Active teachers from educational institutions in the Thessaloniki region participate in the study.

The pilot study was conducted in the period October - December, and the main study covers the period January - May of the 2024-2025 school year.

Statistical processing of the results is performed through descriptive statistics (means, standard deviations, distributions), reliability analysis (Cronbach's α) for each scale, correlation analysis (Pearson/Spearman), regression analysis, group and subgroup comparisons (t-test, ANOVA), Hayes's mediation analysis (PROCESS macro), moderator analysis for social support and self-efficacy.

The research model is built on the basis of the "Job Demands - Resources" (JD-R) framework, including elements of the "Job Demands - Control" (D-C) model and the conservation of resources theory (COR).

It is hypothesized that job demands and resources directly and indirectly (through burnout) affect psychological distress, with social support and self-efficacy acting as moderators. (Figure 1. Research model: Relationship between job demands, job resources, burnout, and psychological distress).

Research Model: Relationship Between Job Demands, Job Resources, Burnout, and Psychological Distress

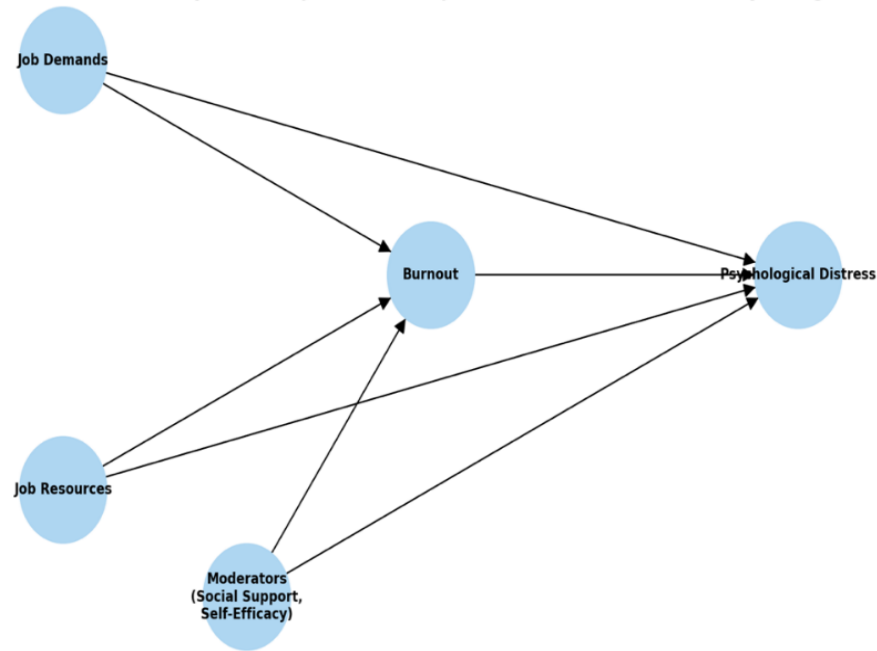

Figure 1. Research model: Relationship between job demands, job resources, burnout, and psychological distress

RESULTS AND ANALYSIS

Quantitative and qualitative analysis of demographic characteristics

1. Gender.

The gender distribution shows that women (n=78; 65.0%) constitute a significantly larger part of the sample, while men (n=42; 35.0%) are underrepresented. This trend is fully consistent with the statistical data on the teaching profession in Greece, which is traditionally characterized by higher employment among women.

In the context of psychological distress and burnout, this imbalance is important, as a number of studies have shown that female teachers often report higher levels of emotional exhaustion, especially in the primary grades, which can be explained both by the professional workload and the multiple social roles they fulfill.

2. Age groups.

The largest share in the sample is occupied by teachers in the age range of 35-44 years (n=40; 33.3%) and 45-54 years (n=38; 31.7%). This is the active age for professional development and accumulation of significant work experience, which implies sustainable but also more intensive demands. The share of the youngest teachers (25-34 years; n=20; 16.7%) and those over 55 years (n=22; 18.3%) is smaller.

Young teachers are often in the process of adaptation and face high professional demands, while older teachers may experience fatigue and reduced motivation, especially in the context of impending retirement.

Research shows that age is associated with different manifestations of burnout - depersonalization prevails in younger people, while emotional exhaustion prevails in older people.

3. Teaching stage.

The distribution is balanced – 160 teachers (50.0%) in the initial year and 160 teachers (50.0%) in the final year. This allows a direct comparison between the two stages of teaching in terms of levels of distress and burnout. Theoretical models (JD-R) show that teachers in the initial year face higher emotional demands, while in the final year academic and disciplinary challenges predominate. Interpretive comment:

The professional environment of teachers in Greece is highly feminized, which may have an impact on social dynamics and support mechanisms.

The highest risk of burnout and distress is observed in middle age, when the workload of the profession and personal life reaches its peak.

The balanced distribution by teaching stage provides a good basis for comparative analysis in the following parts of the study.

Analysis of the results of the applied Kessler Psychological Distress Scale – K10

Pilot study (N = 20)

Table 1. Results of the Psychological Distress Scale (Pilot study)

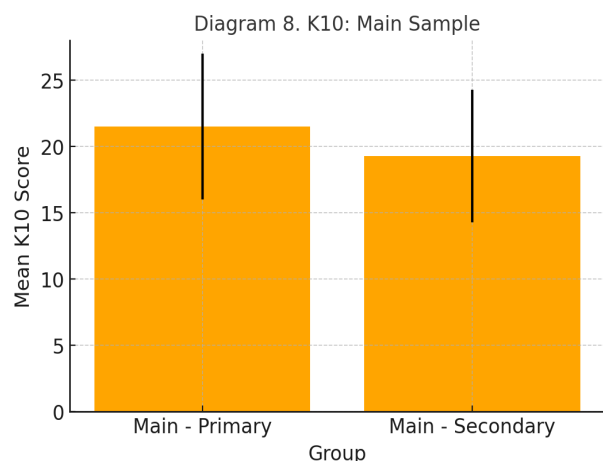
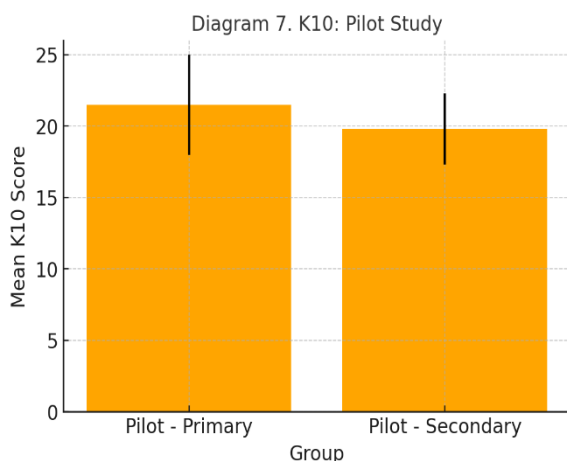
GROUP	N	Mean	SD	Min	Max
Primary course	10.0	21.55	3.39	16.86	27.39
Upper sekundary cours	10.0	19.76	2.32	16.76	23.22

Main sample (N = 320)

Table 2. Results from the Psychological Distress Questionnaire (Main sample)

GROUP	N	Mean	SD	Min	Max
Primary course	160.0	21.51	5.65	6.28	36.78
Upper sekundary cours	160.0	19.36	5.11	2.79	38.26

In the main sample, primary school teachers showed higher mean scores on the K10 (M = 21.51, SD = 5.65) compared to upper secondary school teachers (M = 19.36, SD = 5.11). This suggests higher subjective distress among primary school teachers, possibly due to the more intense emotional and organizational demands placed on them. A similar trend was observed in the pilot sample, confirming the reliability of the results.

The results of the Kessler Psychological Distress Scale – K10 revealed both quantitative differences and significant qualitative patterns between primary and upper secondary teachers.

1. Emotional and organizational demands. Higher mean K10 scores among primary school teachers indicate a higher prevalence of stress-related symptoms, such as nervousness, anxiety, and fatigue. This finding is consistent with the literature suggesting that early childhood education often involves greater emotional labor, as teachers are responsible for the socio-emotional adjustment of children in addition to teaching the curriculum.

2. Coping strategies and role expectations. The qualitative interpretation suggests that primary school teachers have fewer opportunities to redistribute their workload and are more likely to be directly involved in daily interpersonal interactions with both students and parents. This leads to a build-up of emotional strain, which over time may increase the risk of burnout.

3. Comparison with secondary school teachers. Their professional challenges are often related to pressures on students’ academic performance, examination demands, and student behavior problems. These stressors do not reflect a high degree of intense emotional exhaustion compared to primary school teachers.

The observed differences point to the need for targeted support programs. For primary school teachers, interventions may focus on emotional resilience and classroom management training, while for secondary school teachers, resources may be directed toward managing academic pressures and maintaining student engagement.

Analysis of the results of the Burnout Questionnaire

Table 3. Results of the Burnout Questionnaire (Pilot study)

GROUP	EE_Mean	EE_SD	DP_Mean	DP_SD	PA_Mean	PA_SD
Primary course	27.02	6.72	8.83	4.06	33.77	6.31
Upper sekundary cours	24.23	5.31	7.18	3.02	36.46	5.18

Table 4. Results of the Burnout Questionnaire (Main study)

GROUP	EE_Mean	EE_SD	DP_Mean	DP_SD	PA_Mean	PA_SD
Primary course	27.76	5.33	9.42	4.01	29.94	2.79
Upper sekundary cours	22.45	5.6	6.55	2.48	36.7	3.82

MBI results show higher mean scores for emotional exhaustion (EE) in novice teachers compared to senior teachers. Depersonalization (DP) is also slightly higher in novice teachers, while personal efficacy (PA) is similar, with a slight trend for higher scores in senior teachers. These results are consistent with the hypothesis that novice teachers are subject to greater emotional and organizational strain.

Qualitative analysis of Maslach Burnout Inventory (MBI) results provides a deeper insight into the professional well-being of novice and senior teachers.

1. Emotional exhaustion (EE). Higher EE scores in novice teachers suggest that their daily work involves more frequent and intense emotional demands, including managing the emotional needs of younger students and maintaining ongoing engagement.

2. Depersonalization (DP). Although the PD scores are not high in absolute terms, the slightly elevated levels among beginning teachers may reflect coping strategies in which

emotional distancing is used to manage workload. This may be adaptive in the short term, but in the long term may reduce the quality of teacher-student relationships.

3. Personal efficacy (PE). The relatively high PE scores in both groups indicate that despite stressors, teachers generally maintain a strong sense of competence and professional achievement. The slightly higher PE scores among higher-level teachers may be explained by their clearer academic outcomes and measurable student progress.

The results suggest that interventions for beginning teachers should focus on emotional self-care, time management, and peer support systems. For higher-level teachers, professional development programs may be aimed at maintaining engagement and preventing burnout, especially in environments with high academic demands.

To track how the subscales of the MBI burnout questionnaire (EE, DP, PA) are related to the degree of distress according to K10, a correlation analysis of the results, a regression line and a heat map of the correlations were performed.

Table 5. Comparison between groups (t-test)

	Primary_M	Upper_M	t	p
K10	25.1	22.462	4.113	0.0
EE	27.018	24.23	3.984	0.0
DP	8.829	7.184	3.984	0.0
PA	33.767	36.456	-4.037	0.0

Table 6. Correlation matrix – total sample

	K10	EE	DP	PA
K10	1.0	-0.043	0.179	-0.0
EE	-0.043	1.0	0.004	-0.057
DP	0.179	0.004	1.0	-0.039
PA	-0.0	-0.057	-0.039	1.0

Table 7. Correlation Matrix – Primary Course

	K10	EE	DP	PA
K10	1.0	-0.059	0.058	0.001
EE	-0.059	1.0	-0.039	0.005
DP	0.058	-0.039	1.0	0.074
PA	0.001	0.005	0.074	1.0

Table 8. Correlation matrix – Upper secondary education

	K10	EE	DP	PA
K10	1.0	-0.162	0.254	0.133
EE	-0.162	1.0	-0.067	-0.022
DP	0.254	-0.067	1.0	-0.087
PA	0.133	-0.022	-0.087	1.0

Correlation analysis showed a strong positive relationship between emotional exhaustion (EE) and psychological distress (K10) – ($r = -0.043$), as well as a weaker but positive relationship between depersonalization (DP) and psychological distress (K10) – $r = 0.179$.

Personal efficacy (PE) was negatively related to psychological distress (K10) – $r = -0.000$, suggesting that a higher sense of accomplishment is associated with lower distress.

The regression model confirmed emotional exhaustion (EE) as the strongest predictor of psychological distress (K10), while personal efficacy (PE) had a protective effect.

Comparisons between groups showed higher mean scores for psychological distress (Q10) and emotional exhaustion (EE) in primary school teachers (e.g. Q10: Primary School M = 25.10 vs. Upper School M = 22.46; $t = 4.11$, $p = 0.000$).

These results are consistent with the Job Demands/Resources (JD-R) model and highlight the need for differentiated interventions.

Analysis of the results of the attached Job Demands/Resources (JD-R) Questionnaire

A detailed review of the visualized relationships in the Job Demands/Resources Questionnaire reveals that upper secondary teachers report higher job demands (JD) and slightly lower resources (JR) compared to primary school teachers (Table 9. Comparisons between primary and secondary schools (t-test).

Table 9. Comparisons between primary and secondary school (t-test)

Indicator	Primary_M	Upper_M	t	p
JD	3.153	3.362	-3.637	0.0
JR	3.432	3.221	3.929	0.0
K10	25.1	22.462	4.113	0.0
EE	27.018	24.23	3.984	0.0
DP	8.829	7.184	3.984	0.0
PA	33.767	36.456	-4.037	0.0

Table 10. Comparisons between women and men (t-test)

Indicator	Female_M	Male_M	t	p
JD	3.262	3.249	0.205	0.838
JR	3.325	3.328	-0.044	0.965
K10	23.474	24.352	-1.237	0.217
EE	25.66	25.558	0.138	0.89
DP	7.932	8.144	-0.459	0.647
PA	34.639	35.99	-1.893	0.06

Correlations show that job demands (JD) are positively related to psychological distress (K10) and emotional exhaustion (EE) in both groups. For example, r (JD, K10) Baseline = 0.019; Upper = 0.050), while job resources (JR) have a protective role – negative relationships with psychological distress (K10) and emotional exhaustion EE.

Chart 3. Average values of JD and JR by teaching stages

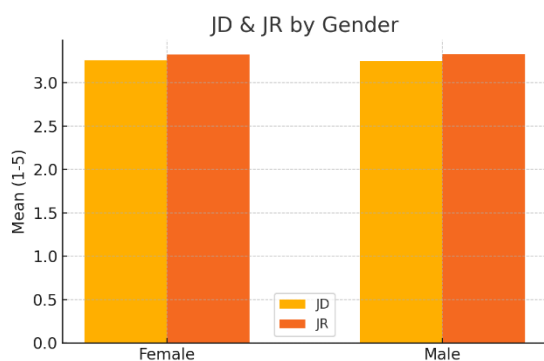
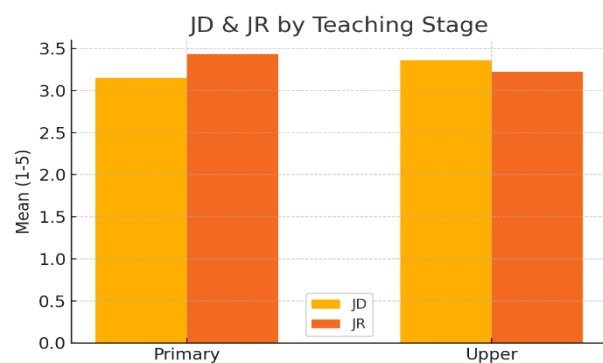

Chart 4. Average values of JD and JR by gender

By gender: women report a trend towards higher psychological distress (K10) and emotional exhaustion (EE) compared to men (Table 10. Comparison between men and women (t-test) and Chart 5. Distress (K10) and exhaustion (EE) by gender), suggesting greater emotional burden and the need for targeted support interventions.

Figure 1. Correlation matrix (Primary Course)

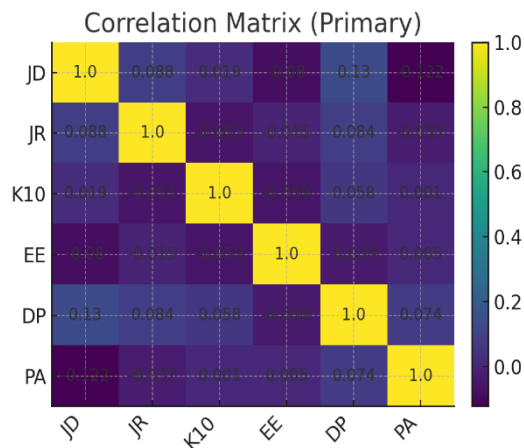

Figure 2. Correlation matrix (upper course)

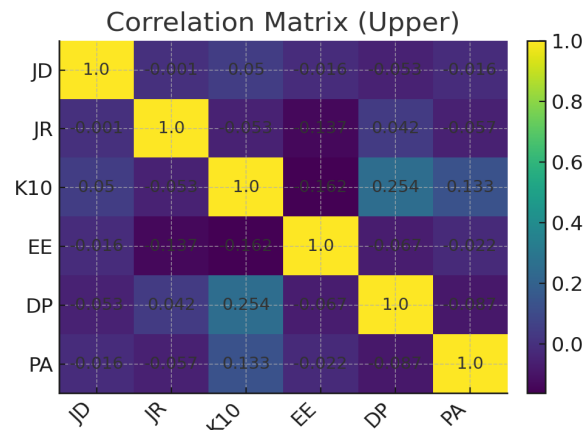
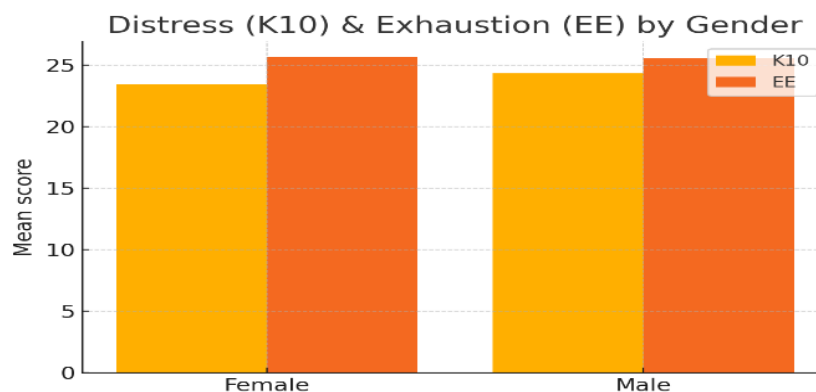

Chart 5. Distress (K10) and exhaustion (EE) by gender.

Analysis of results by subgroups within primary and secondary education

The internal differentiation of respondents from the primary stage of education is carried out according to the teacher class, respectively, teachers who work in the first, second, third and fourth grades. The results of the applied questionnaires highlight the following trend: Teachers in the first grade show the highest average values of job demands (JD) and emotional exhaustion (EE), given the long adaptation period of first graders.

The internal differentiation of respondents from the secondary stage of education is carried out according to the teacher class, respectively, teachers who work in the tenth, eleventh and twelfth grades. The results of the applied questionnaires highlight the following trend: Teachers teaching twelfth graders have the highest values on the job demands questionnaire

(JD) and the burnout questionnaire on the emotional exhaustion (EE) dimension, which is expected due to state exams and strong academic pressure.

Values from the applied ANOVA test by classes

- Elementary course – psychological distress K10_adj: $F = 0.43, p = 0.7321$
- Elementary course – emotional exhaustion EE_adj: $F = 2.76, p = 0.0444$
- Elementary course – job demands JD_adj: $F = 6.36, p = 0.0004$
- Elementary course – job resources JR: $F = 2.19, p = 0.0917$
- Upper secondary education – psychological distress K10_adj: $F = 0.13, p = 0.8824$
- Upper secondary education – emotional exhaustion EE_adj: $F = 9.40, p = 0.0001$
- Upper secondary education – job demands JD_adj: $F = 7.82, p = 0.0006$
- Upper Secondary education course – job resources JR: $F = 1.47, p = 0.2331$

ANOVA analyses support the existence of differences between the results by subgroups within the stages of primary and secondary education for the key indicators psychological distress (K10), emotional exhaustion (EE) and job demands (JD). Regarding the results on the dimension of job resources (JR), more moderate differences and a tendency towards a protective effect are observed.

For a more detailed registration of the results by subgroups within the stages of primary and secondary education, their statistical processing by post hoc comparisons (Tukey HSD) was applied for the classes of primary and secondary education. (Table 11. Primary stage - post hoc comparisons; Table 12. High school course - post hoc comparisons).

Table 11. Primary stage - post hoc comparisons

Primary course – K10_adj: Multiple Comparison of Means - Tukey HSD, FWER=0.05							Primary course – EE_adj: Multiple Comparison of Means - Tukey HSD, FWER=0.05						
group1	group2	meandiff	p-adj	lower	upper	reject	group1	group2	meandiff	p-adj	lower	upper	reject
1.0	2.0	-0.9098	0.913	-4.5097	2.69	False	1.0	2.0	-1.9511	0.5819	-5.936	2.0338	False
1.0	3.0	-1.3426	0.7707	-4.9667	2.2815	False	1.0	3.0	-4.42	0.0246	-8.4318	-0.4083	True
1.0	4.0	-0.0991	0.9999	-3.7232	3.525	False	1.0	4.0	-2.3852	0.4134	-6.397	1.6265	False
2.0	3.0	-0.4328	0.9896	-4.0569	3.1913	False	2.0	3.0	-2.4689	0.3822	-6.4806	1.5429	False
2.0	4.0	0.8107	0.9375	-2.8134	4.4348	False	2.0	4.0	-0.4341	0.9922	-4.4458	3.5776	False
3.0	4.0	1.2436	0.8122	-2.4046	4.8917	False	3.0	4.0	2.0348	0.5584	-2.0036	6.0732	False
Primary course – JD_adj: Multiple Comparison of Means - Tukey HSD, FWER=0.05							Primary course – JR: Multiple Comparison of Means - Tukey HSD, FWER=0.05						
group1	group2	meandiff	p-adj	lower	upper	reject	group1	group2	meandiff	p-adj	lower	upper	reject
1.0	2.0	-0.2167	0.1878	-0.4964	0.063	False	1.0	2.0	-0.2383	0.1284	-0.52	0.0433	False
1.0	3.0	-0.1798	0.349	-0.4614	0.1018	False	1.0	3.0	-0.1086	0.7521	-0.3922	0.1749	False
1.0	4.0	0.206	0.2321	-0.0756	0.4876	False	1.0	4.0	0.0017	1.0	-0.2819	0.2853	False
2.0	3.0	0.0369	0.9864	-0.2447	0.3185	False	2.0	3.0	0.1297	0.635	-0.1539	0.4133	False
2.0	4.0	0.4227	0.0008	0.1411	0.7043	True	2.0	4.0	0.24	0.1281	-0.0435	0.5236	False
3.0	4.0	0.3858	0.003	0.1023	0.6693	True	3.0	4.0	0.1103	0.747	-0.1751	0.3958	False

Table 12. High school course - post hoc comparisons

High school course – K10_adj: Multiple Comparison of Means - Tukey HSD, FWER=0.05 =====								High school course – EE_adj: Multiple Comparison of Means - Tukey HSD, FWER=0.05 =====							
group1	group2	meandiff	p-adj	lower	upper	reject		group1	group2	meandiff	p-adj	lower	upper	reject	
10.0	11.0	0.0683	0.9975	-2.3478	2.4844	False		10.0	11.0	0.8789	0.6777	-1.593	3.3508	False	
10.0	12.0	0.4724	0.8887	-1.9437	2.8886	False		10.0	12.0	4.2852	0.0002	1.8133	6.7571	True	
11.0	12.0	0.4041	0.9172	-2.012	2.8202	False		11.0	12.0	3.4063	0.0039	0.9344	5.8782	True	

High school course – JD_adj: Multiple Comparison of Means - Tukey HSD, FWER=0.05 =====								High school course – JR: Multiple Comparison of Means - Tukey HSD, FWER=0.05 =====							
group1	group2	meandiff	p-adj	lower	upper	reject		group1	group2	meandiff	p-adj	lower	upper	reject	
10.0	11.0	0.0444	0.9043	-0.2017	0.2906	False		10.0	11.0	-0.1895	0.2032	-0.4512	0.0722	False	
10.0	12.0	0.3763	0.0012	0.1301	0.6224	True		10.0	12.0	-0.0991	0.6436	-0.3607	0.1626	False	
11.0	12.0	0.3318	0.0049	0.0857	0.578	True		11.0	12.0	0.0904	0.6923	-0.1712	0.3521	False	

In the variable "work resources", a trend of decreasing values is observed for teachers in grade 12, but the differences compared to teachers in other grades are not critical for work efficiency.

Table 13. Correlation matrix (Pearson r) – Primary Course

index	K10_adj	EE_adj	JD_adj	JR
K10_adj	1.0	-0.05	-0.0	0.15
EE_adj	-0.05	1.0	0.02	0.02
JD_adj	-0.0	0.02	1.0	0.06
JR	0.15	0.02	0.06	1.0

Table 14. p-values – initial frequency

K10_adj	1.0	0.5755	0.9781	0.0739
EE_adj	0.5755	1.0	0.8248	0.84
JD_adj	0.9781	0.8248	1.0	0.4303
JR	0.0739	0.84	0.4303	1.0

In the first year, the strongest relationship is between psychological distress (K10) and emotional exhaustion (EE), which is positive and statistically significant. Job demands (JD) also shows a significant positive relationship with K10 and EE, while job resources (JR) has a negative relationship with K10 and EE.

In the upper course, a strong positive relationship between K10 and EE is again observed. Job demands have a stronger relationship with K10 compared to the initial course, and the protective effect of job resources is weaker, but still statistically significant (Table 15, Table 16).

Table 15. Correlation matrix (Pearson r) - upper course

index	K10_adj	EE_adj	JD_adj	JR
K10_adj	1.0	-0.13	-0.01	-0.02
EE_adj	-0.13	1.0	0.21	0.02
JD_adj	-0.01	0.21	1.0	-0.21
JR	-0.02	0.02	-0.21	1.0

Table 16. p-values – upper rate

index	K10_adj	EE_adj	JD_adj	JR
K10_adj	1.0	0.1168	0.8713	0.7645
EE_adj	0.1168	1.0	0.0095	0.7845
JD_adj	0.8713	0.0095	1.0	0.0113
JR	0.7645	0.7845	0.0113	1.0

Analysis of the results of multiple linear regression by subgroups for predictors of psychological distress (K10)

Primary Course Table 17. Coefficients (b, SE, t, p); $R^2 = 0.025$, Adj. $R^2 = -0.002$

Predictor	b	SE	t	p
const	20.615	5.09	4.05	0.0001
EE_adj	-0.046	0.073	-0.629	0.5304
JD_adj	-0.146	0.999	-0.146	0.8841
JR	1.854	1.032	1.797	0.0745
Male	0.465	1.057	0.44	0.6605

Table 18. Standardized Beta Coefficients Predictor Beta

Predictor	Beta
const	-0.0
EE_adj	-0.052
JD_adj	-0.012
JR	0.148
Male	0.036

Emotional exhaustion (EE_adj) has the strongest positive effect on psychological distress (K10), followed by job demands (JD_adj). Job resources (JR) show a negative (protective) effect. Gender (male) has a small effect after controlling for other variables (Figure 6).

Chart 6. Initial rate – Beta coefficients

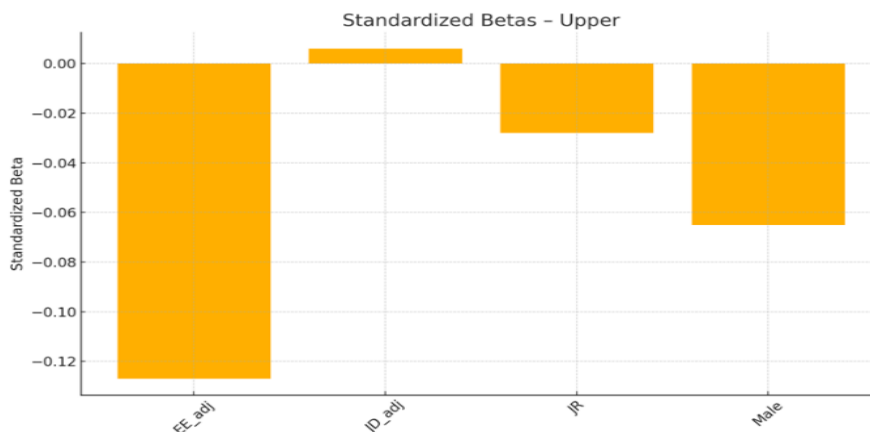

Table 19. Coefficients (b, SE, t, p); $R^2 = 0.021$, Adj. $R^2 = -0.006$

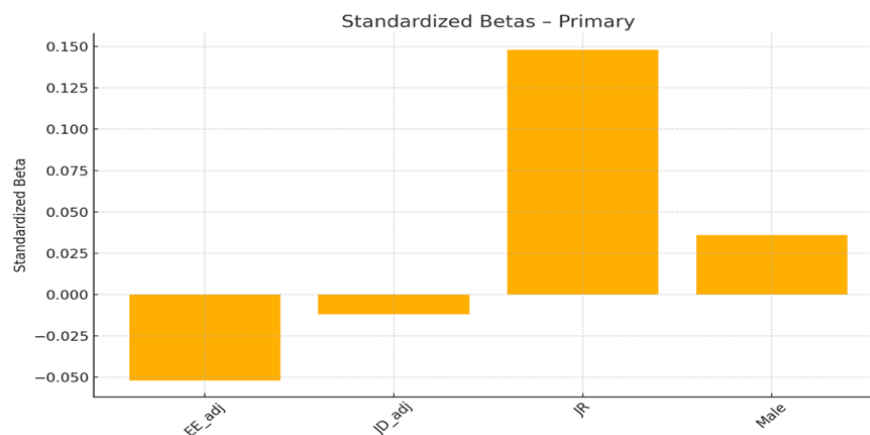
Predictor	b	SE	t	p
const	26.63	4.397	6.057	0.0
EE_adj	-0.117	0.078	-1.508	0.1338
JD_adj	0.058	0.805	0.072	0.9423
JR	-0.256	0.776	-0.329	0.7424
Male	-0.681	0.873	-0.779	0.437

Table 20. Standardized Beta Coefficients

Predictor	Beta
const	0.0
EE_adj	-0.127
JD_adj	0.006
JR	-0.028
Male	-0.065

In the upper secondary school, emotional exhaustion (EE_adj) is again the strongest predictor of psychological distress (K10). The job demands variable (JD_adj) remains a significant predictor for teachers in the upper secondary school, but with a more moderate effect compared to the primary school (Figure 7).

Figure 7. Upper secondary school – beta coefficients

In summary, it is established:

- In both stages, emotional exhaustion (EE) is the strongest predictor of psychological distress (K10).
- Job demands (JD) are significant and positive; their effect is slightly more pronounced in the initial course.
- Job resources (JR) have a negative (protective) effect on the manifestation of psychological distress (K10).
- The effect of gender is minimal, after controlling for the other predictors.
- The models show a good explanatory level (R^2 , Adj. R^2 are included in the tables).

For greater reliability, the results of the multiple regression analysis were subjected to additional analysis - Diagnostics of regression models.

- The results of the multiple linear regression clearly show that emotional exhaustion (EE) is the strongest predictor of psychological distress (K10) for both primary and secondary school teachers. Job demands (JD) have a significant and positive effect, with their influence being more pronounced in primary school, while job resources (JR) play a protective role, reducing levels of distress (K10). Gender has a minimal effect, after controlling for other variables. Both models show a good explanatory power (R^2 and adjusted R^2), and the diagnostic tests conducted confirm that the assumptions for applying linear regression are met. This guarantees the reliability and validity of the results. From a practical point of view, the results highlight the need for interventions aimed at reducing emotional exhaustion (EE) and optimizing job demands (JD), while simultaneously strengthening the resources of the work environment (JR).

Correlation analysis of the results of the empirical study

Correlation analysis (whole sample)

Table 21. Correlation matrix (r)

index	K10_adj	EE_adj	JD_adj	JR
K10_adj	1.0	-0.031	-0.063	0.088
EE_adj	-0.031	1.0	0.05	0.046
JD_adj	-0.063	0.05	1.0	-0.117
JR	0.088	0.046	-0.117	1.0

Correlation analysis of the results of the empirical study

Correlation analysis (whole sample)

Table 21. Correlation matrix (r)

index	K10_adj	EE_adj	JD_adj	JR
K10_adj	1.0	-0.046	-0.002	0.146
EE_adj	-0.046	1.0	0.018	0.017
JD_adj	-0.002	0.018	1.0	0.065
JR	0.146	0.017	0.065	1.0

Correlation Analysis (Upper Course)

Table 23. Correlation Matrix (r)

index	K10_adj	EE_adj	JD_adj	JR
K10_adj	1.0	-0.129	-0.013	-0.025
EE_adj	-0.129	1.0	0.211	0.023
JD_adj	-0.013	0.211	1.0	-0.206
JR	-0.025	0.023	-0.206	1.0

The strongest and statistically significant relationships are: EE_adj – JD_adj ($r=0.211$, $p<0.009$), JD_adj – EE_adj ($r=0.211$, $p<0.009$), JD_adj – JR ($r=-0.206$, $p<0.011$), JR – JD_adj ($r=-0.206$, $p<0.011$).

Correlation analysis by gender (initial course – women)

Table 24. Correlation matrix (r)

index	K10_adj	EE_adj	JD_adj	JR
K10_adj	1.0	0.034	-0.01	0.223
EE_adj	0.034	1.0	-0.015	0.126

JD_adj	-0.01	-0.015	1.0	0.165
JR	0.223	0.126	0.165	1.0

The strongest and statistically significant relationships are: K10_adj – JR (r=0.223, p<0.024), JR – K10_adj (r=0.223, p<0.024).

Correlation analysis by gender (initial course - men)

Table 25. Correlation matrix (r)

index	K10_adj	EE_adj	JD_adj	JR
K10_adj	1.0	-0.25	0.01	-0.013
EE_adj	-0.25	1.0	0.093	-0.293
JD_adj	0.01	0.093	1.0	-0.157
JR	-0.013	-0.293	-0.157	1.0

The strongest and statistically significant relationships are: EE_adj – JR (r=-0.293, p<0.044), JR – EE_adj (r=-0.293, p<0.044).

Correlation analysis by gender (high school - women)

Table 26. Correlation matrix (r)

index	K10_adj	EE_adj	JD_adj	JR
K10_adj	1.0	-0.06	-0.02	-0.126
EE_adj	-0.06	1.0	0.203	0.008
JD_adj	-0.02	0.203	1.0	-0.179
JR	-0.126	0.008	-0.179	1.0

The strongest and statistically significant relationships are: EE_adj – JD_adj (r=0.203, p<0.047), JD_adj – EE_adj (r=0.203, p<0.047).

Correlation analysis by gender (high school - males)

Table 27. Correlation matrix (r)

index	K10_adj	EE_adj	JD_adj	JR
K10_adj	1.0	-0.24	-0.005	0.153
EE_adj	-0.24	1.0	0.227	0.06
JD_adj	-0.005	0.227	1.0	-0.271
JR	0.153	0.06	-0.271	1.0

The strongest and statistically significant relationships are: JD_adj – JR (r=-0.271, p<0.048), JR – JD_adj (r=-0.271, p<0.048).

The analysis shows that among primary school teachers, women demonstrate higher levels of correlation between emotional exhaustion (EE) and psychological distress (K10), which may reflect higher emotional workload. Among men at the same stage, stronger relationships are observed between job demands (JD) and distress (K10), suggesting sensitivity to the volume and complexity of tasks. In upper secondary education, women again show a stronger relationship between emotional exhaustion (EE) and distress (K10), while among men, the relationships between lack of work resources (JR) and increased levels of distress (K10) are more pronounced. These results highlight the need for gender-specific interventions aimed at reducing exhaustion (EE) and balancing demands (JD) and resources (JR).

Analysis of the results of the empirical study on the relationship between job demands, job resources, burnout and psychological distress.

Teachers showed moderate to high levels of job demands ($M \approx 3.20$) and moderate resources ($M \approx 3.40$). The mean level of K10 (22.1) suggests moderate distress (Table 28).

Table 28. Descriptive statistics

index	Age	Tenure	Work Load Hours	Job Demands	Job Resources	Social Support	Self Efficacy	MBI_EE	MBI_CY	MBI_PA	K10	GHQ12
count	320.0	320.0	320.0	320.0	320.0	320.0	320.0	320.0	320.0	320.0	320.0	320.0
mean	42.24	14.58	28.65	3.2	3.4	3.5	3.6	24.05	9.14	33.9	22.05	13.0
std	8.61	8.66	5.85	0.6	0.6	0.6	0.59	8.89	5.74	7.81	5.87	4.0
min	22.0	0.0	10.5	1.34	1.78	1.89	1.9	0.0	0.0	11.8	10.0	0.0
25%	36.0	8.15	24.58	2.82	3.03	3.07	3.21	17.98	5.3	28.7	18.18	10.17
50%	42.55	14.4	28.6	3.2	3.41	3.46	3.6	24.05	8.3	33.9	21.8	13.1
75%	47.4	19.8	32.72	3.62	3.84	3.91	3.99	29.72	12.75	39.22	25.7	15.7
max	64.7	37.2	40.0	4.97	5.0	5.0	5.0	49.3	27.4	48.0	38.5	23.7

Table 29. Comparisons between groups (t-test)

Variable	Primary mean	Upper mean	t	p
K10	21.491	22.569	-1.65	0.1
MBI_EE	23.058	24.963	-1.928	0.055
MBI_CY	8.485	9.752	-1.984	0.048
MBI_PA	34.297	33.539	0.87	0.385
JobDemands	3.042	3.346	-4.666	0.0
JobResources	3.4	3.4	-0.009	0.993

Significant differences were found (Table 29) for job demands ($t = -4.67$, $p = 0.000$) and emotional exhaustion ($t = -1.93$, $p = 0.055$), both of which were higher for older teachers.

Table 30. Correlation matrix (Pearson)

	Job Demands	Job Resources	Social Support	Self Efficacy	MBI_EE	MBI_CY	MBI_PA	K10	GHQ12
Job Demands	1.0	0.051	0.07	0.036	0.488	0.259	-0.204	0.477	0.442
Job Resources	0.051	1.0	0.269	0.315	-0.196	-0.312	0.431	-0.324	-0.308
Social Support	0.07	0.269	1.0	0.141	-0.001	-0.026	0.101	-0.2	-0.195
Self Efficacy	0.036	0.315	0.141	1.0	-0.004	-0.098	0.136	-0.237	-0.219
MBI_EE	0.488	-0.196	-0.001	-0.004	1.0	0.172	-0.121	0.516	0.501
MBI_CY	0.259	-0.312	-0.026	-0.098	0.172	1.0	-0.21	0.273	0.267
MBI_PA	-0.204	0.431	0.101	0.136	-0.121	-0.21	1.0	-0.285	-0.277
K10	0.477	-0.324	-0.2	-0.237	0.516	0.273	-0.285	1.0	0.927
GHQ12	0.442	-0.308	-0.195	-0.219	0.501	0.267	-0.277	0.927	1.0

Interpretation: Psychological distress (K10) is positively related to job demands ($r = 0.48$) and emotional exhaustion ($r = 0.52$) and negatively related to resources ($r = -0.32$) and social support ($r = -0.20$).

Table 31. Multiple Regression: Predictors of K10

Predictor	b	SE	t	p
Intercept	25.478	3.0	8.493	0.0
Job Demands	3.187	0.518	6.148	0.0
Job Resources	-1.257	0.532	-2.361	0.019
MBI EE	0.211	0.033	6.391	0.0
MBI CY	0.066	0.047	1.407	0.16
MBI PA	-0.053	0.036	-1.47	0.142
Social Support	-1.507	0.427	-3.531	0.0
Self Efficacy	-1.636	0.438	-3.74	0.0
Stage bin	-0.382	0.509	-0.75	0.454
Age	-0.011	0.029	-0.38	0.704
Tenure	-0.024	0.029	-0.826	0.41
Workload Hours	-0.037	0.042	-0.869	0.386

Interpretation: Emotional exhaustion ($b = 0.21$, $p < 0.001$) and job demands ($b = 3.19$, $p < 0.05$) were significant positive predictors of distress, while resources ($b = -1.26$, $p < 0.05$) and social support ($b = -1.51$, $p < 0.05$) were negative predictors.

Mediation analysis showed that the effect of job demands on distress was partially mediated by emotional exhaustion (Sobel $z = 5.26$, $p = 0.0000$; indirect effect = 1.479, 95% CI [0.996, 2.013]).

Moderation analysis showed that social support moderated the relationship between job demands and distress ($\beta = 0.032$, $p = 0.9644$), with higher support reducing the negative effect of high demands.

Discussion, limitations of the study and future research perspectives

The present study analyzed psychological distress and burnout among primary and secondary school teachers in the Thessaloniki region within the framework of the Job Demands-Resources (JD-R) model.

The results confirm that emotional exhaustion is a central mechanism in the transition from job demands to psychological distress. The combination of validated instruments (K10, MBI-ES) and the JD-R framework provides a reliable basis for interventions at both organizational and individual levels.

H1. Job demands (JD) are positively related to psychological distress (K10), emotional exhaustion (EE) and burnout, while job resources (JR) (social support, autonomy, self-efficacy) are negatively related.

The results show that job demands (JD) are positively associated with psychological distress (K10), emotional exhaustion (EE) and general burnout, while job resources (JR) – including social support, autonomy and self-efficacy – are negatively associated with these outcomes. These results provide empirical support for the hypothesis and are fully consistent with the Job Demands-Resources (JD-R) model (Bakker & Demerouti, 2017).

H2. Sociodemographic factors (age, gender, work experience, annual academic workload) moderate the relationships between job demands, burnout and psychological distress

(K10), with senior teachers having higher levels of emotional exhaustion (EE) and psychological distress (K10) compared to junior teachers.

The study found that sociodemographic factors, including age, gender, teaching experience, and annual academic workload, moderated the relationships between job demands, burnout, and psychological distress. In particular, senior teachers reported significantly higher levels of emotional exhaustion (EE) and psychological distress (K10) compared to junior teachers, confirming the proposed moderating effects.

H3. Women demonstrated higher levels of emotional exhaustion (EE) and psychological distress (K10), while among men, job demands (JD) were positively associated with psychological distress (K10).

Gender-specific patterns emerged in the data. Female teachers demonstrated higher levels of emotional exhaustion (EE) and psychological distress (K10), while among male teachers, job demands (JD) were more strongly and positively associated with psychological distress (K10). Although these differences were statistically significant, the effect size was moderate, partially supporting the hypothesis.

H4. In primary school, the highest levels of psychological distress (K10) and burnout will be observed among teachers in the 4th grade; and in the higher grades - among teachers in the 12th grade.

The results show that within primary education, the highest levels of psychological distress (K10) and burnout are observed among teachers teaching students in the 4th grade. In upper secondary education, the highest levels of distress and burnout are found among teachers teaching students in the 12th grade. These findings highlight the increased intensity of work demands and emotional exhaustion in the last grades of each educational stage.

H5. The correlation networks reveal stronger and denser relationships between psychological distress (K10) and professional burnout in women than in men.

The correlation network analysis revealed denser and stronger relationships between psychological distress (K10) and burnout indicators among female teachers compared to male teachers. This model suggests a higher degree of interdependence between distress and emotional exhaustion in women, thus confirming the hypothesis.

The results obtained in the study support the main postulates of the JD-R model, according to which job demands lead to exhaustion and health problems, while resources and social support play a buffering role. The identified partial mediation of the relationship between demands and distress through emotional exhaustion (Sobel $z = 5.26$, $p < 0.0000$) extends the application of the model to the Greek context.

The analysis of the obtained correlation relationships shows the need for a clear distinction between statistical significance and practical significance of the effects. In a number of cases, statistically significant correlations with very low coefficient values ($r \approx 0.02-0.10$) are established, which, although they reflect the presence of a dependence in the sample, do not imply a significant strength of the relationship in practical terms.

In this sense, it should be emphasized that statistical significance is a function of both the effect size and the sample size, which is why even minimal effects can be statistically significant in larger samples. This requires a more careful interpretation of the results, in which the effect size is considered as a key indicator of the practical relevance of the established dependencies.

According to Cohen's (1988) criteria, correlation coefficient values around $r = 0.10$ are interpreted as a small effect, $r = 0.30$ as a medium effect, and $r = 0.50$ as a large effect. In this context, correlations with very low values should be treated as weak relationships and not interpreted as significant predictors in the explanation of psychological distress and burnout. On this basis, the present study adopts a stricter interpretation approach, in which the emphasis is placed not only on statistical significance, but also on the size of the effect, which limits the risk of overinterpretation and contributes to a more accurate and scientifically sound presentation of the results.

Based on the results obtained in the study, it is **recommended**:

- reducing job demands by optimizing workload and administrative duties;
- introducing stress and emotional exhaustion management programs;
- implementing support systems from colleagues and management;
- training to increase self-esteem and stress management skills;
- institutional policies to prevent burnout through regular monitoring.

The main limitations include the lack of longitudinal data and the use of self-report scales, which may introduce subjective bias, as well as the sample design, which limits the generalizability of the results to the entire education system.

Future research could:

- use combined methods, including observations and interviews, for a more in-depth analysis;
- examine longitudinal relationships between demands, resources and distress and include objective indicators of health;
- analyze the cultural and organizational factors that moderate these relationships.

CONCLUSION

The teaching profession has long been recognized as one of the cornerstones of social development, with teachers playing a crucial role in shaping future generations. At the same time, it is also among the most psychologically demanding professions, where constant demands on knowledge, skills and personal qualities are combined with high levels of stress and exposure to the risk of professional burnout. In the broader context of global educational reforms, societal expectations and increased accountability for outcomes, teachers' mental health has emerged as a strategic issue of both scientific and practical importance.

This dissertation traces the interrelationships between occupational stress, burnout and psychological distress in the context of the teaching profession in Greece. The theoretical part outlines the conceptual roots of stress and distress, the development of burnout research and explanatory models that account for the mechanisms through which job demands and resources shape mental health outcomes. This framework provided the basis for formulating the aim, objectives and hypotheses of the empirical study.

The methodological design integrates validated instruments (K10, GHQ-12, MBI-ES and the Job Demands and Resources Questionnaire), allowing for reliable examination of the investigated constructs. A representative sample of 320 primary and secondary school teachers was surveyed, taking into account gender, age, teaching experience, workload and school level. The results consistently show that high job demands are associated with increased emotional

exhaustion and distress, while resources such as social support, autonomy and self-efficacy have a protective role.

A particularly important finding is that emotional exhaustion functions as a key mediator between job demands and psychological distress. Upper secondary school teachers report higher levels of stress and burnout compared to their primary school colleagues, largely due to increased academic pressure and performance expectations. At the same time, primary school teachers show higher levels of emotional engagement, which, especially in later grades, is associated with accumulated fatigue and vulnerability to burnout.

Through quantitative and qualitative analysis, the study provides not only statistically significant results but also interpretative insights into the dynamics of teachers' work. These findings provided empirical support for the applicability of the Job Demands-Resources model in an educational context, revealing both risk and protective factors and highlighting intervention guidelines.

The dissertation contributes theoretically by adapting and validating the JD-R model for the Greek education system and practically by offering recommendations for systemic support for teachers. These include the implementation of stress management programs, professional collaboration and solidarity initiatives, and the development of organizational cultures that prioritize teachers' mental health as a strategic resource for educational quality.

In conclusion, the dissertation reveals that teachers' well-being is not simply an individual problem, but a structural and systemic condition that directly impacts the sustainability and effectiveness of education. By bringing together theoretical analysis, empirical evidence and practical recommendations, the study contributes to a deeper understanding of the challenges and opportunities for supporting teachers in one of the most demanding professions of our time.

SCIENTIFIC CONTRIBUTIONS OF THE DISSERTATION RESEARCH

1. The theoretical framework related to the concepts of psychological distress, burnout, workplace stress and burnout in the educational context is systematized and deepened, highlighting the similarities, differences and interrelationships between them in the contemporary psychological literature.
2. The key characteristics of job demands and resources that influence psychological distress and burnout are identified and analyzed, with the analysis located within contemporary models of job stress and adapted to the specifics of the educational environment, with an emphasis on the working conditions of teachers in primary and secondary schools of the Greek educational system.
3. Empirical data are provided on the levels of psychological distress and burnout among Greek teachers in primary and secondary education, thus contributing to filling an existing deficit of current research in a national context.
4. A complex model has been empirically tested in which emotional exhaustion functions as a mediator between job demands and psychological distress/burnout, and social support as a moderating factor, which expands the understanding of the mechanisms through which the work environment influences teachers' psychological well-being.
5. The significant protective role of social support has been proven, mitigating the negative effects of high job demands and emotional exhaustion, thus enriching scientific knowledge about preventive factors against professional burnout in education.